

Beskrivelser og bruk av informasjon fra naturkartlegginger i skog

For kartlegging etter:

- Miljødirektoratets instruks
- DN-håndbok 13
- Miljøregistreringer i skog (MiS)

1. Innledning

Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet har laget denne veilederen sammen, som svar på et oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Oppdraget ble gitt i 2024 og veilederen ble levert til departementene i mars 2026.

Veilederen har som mål å redusere usikkerhet hos saksbehandlere i offentlig sektor, skogeiere og skognæringen, om hva kartlegging etter Miljødirektoratets instruks, DN-Håndbok 13 og Miljøregistreringer i skog betyr, hvordan de ulike kartfigurene oppstår, hvilke data som er gjeldende i hvilke prosesser og hva slags konsekvens det får for grunneierne at det foreligger en naturkartlegging på eiendommen.

Veilederen har to deler. Del I inneholder beskrivelser av de tre kartleggingsmetodene. Denne delen starter med en tabell som sammenlikner prosesser, formål og bruksområde for naturkartleggingene. Deretter er alle felter i tabellen beskrevet i utfyllende tekst for hver av de tre kartleggingsmetodene.

Del II beskriver hvordan kunnskapen kan brukes av skognæring og offentlig forvaltning. Veilederen fokuserer mest på hvordan kunnskapen kan brukes i forvaltning av skog, men inneholder også en kort oppsummering av hvordan kunnskapen kan brukes i arealplansaker. For arealplansaker finnes det allerede mye veiledning og det vises i all hovedsak til denne.

I forvaltning av skog er det et sentralt skille mellom tiltak som ikke krever tillatelse, som eks. normal hogst og tiltak som krever saksbehandling, som eks. bygging av landbruksvei. Lovverket setter ingen begrensninger for normal hogst i kartfigurer fra naturkartleggingene, med unntak av nøkkelbiotoper og utvalgte naturtyper i skog. Ved saksbehandling skal reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II brukes og da skal all eksisterende, relevant og tilgjengelig kunnskap vurderes. Dette innebærer at naturregistreringer etter DN-håndbok 13 og Miljødirektoratets instruks skal vurderes sammen med Miljøregistreringer i Skog, dersom slik informasjon foreligger der tiltaket skal gjennomføres eller i tiltakets influensområde.

Veilederen tar utgangspunkt i eksisterende prosesser og lovverk. Veilederen inneholder ikke nye retningslinjer for bruk av informasjon fra kartleggingene.

Frivillig vern av skog har egne føringer og egen kartleggingsmetodikk. Denne kartleggingsmetodikken har vi ikke inkludert i veiledningen.

Innhold

1. Innledning	2
2. Oppsummering av forskjeller og likheter mellom resultatene fra kartleggingene	8
3. Beskrivelse av kartlegging etter Miljødirektoratets instruks.....	14
3.1 Bakgrunn og formål	14
3.2 Prosess for bestilling og finansiering.....	18
3.3 Rammer for kartleggingen	19
3.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data	21
3.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen	22
4. Beskrivelse av kartlegging etter DN-håndbok 13	25
4.1 Bakgrunn og formål	25
4.2 Prosess for bestilling og finansiering.....	26
4.3 Rammer for kartleggingen	27
4.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data	28
4.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen	28
5. Beskrivelse av kartlegging etter Miljøregistreringer i Skog	30
5.1 Bakgrunn og formål	30
5.2 Prosess for bestilling og finansiering.....	33
5.3 Rammer for kartleggingen	34
5.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data	36
5.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen	37
6. Beskrivelse av hvordan kunnskapen kan brukes i forvaltning av skog	40
6.1 Hvor finner vi bestemmelser om de tre naturkartleggingene i lovverket?.....	40
6.2 Bruk av informasjon fra de tre naturkartleggingene ved normal hogst.....	42
6.3 Bruk av informasjon fra de tre naturkartleggingene ved saksbehandling	45
6.4 Oppfølging av lover, forskrifter og Norsk PEFC Skogstandard	55
7. Beskrivelse av hvordan kunnskapen kan brukes i arealplansaker	56

Ordforklaringer og definisjoner

Tabell 1 Forklaringer og definisjoner for ord og begreper som er mye brukt i veilederen.

Begrep	Forklaring
Miljødirektoratets instruks	Metode for kartlegging av naturtyper på land. Gjøres som beskrevet i "Kartleggingsinstruks Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2" fra Miljødirektoratet.
DN-håndbok 13	Metode for kartlegging av naturtyper. Gjort som beskrevet i "Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold" Håndbok 13 fra Direktoratet for naturforvaltning.
Miljøregistreringer i skog (MiS)	Metode for kartlegging av livsmiljøer i skog. Gjøres som beskrevet i Veileder for kartlegging av MiS-livsmiljøer etter NiN fra Landbruksdirektoratet.
MiS-NiN	Uttrykk for Miljøregistreringer i skog etter at Natur i Norge ble tatt i bruk i beskrivelsene.
NiN	Natur i Norge er et beskrivelsessystem for all natur. Brukes ikke til å verdisette eller "prioritere" natur, kun til å beskrive den. Både kartlegging etter Miljødirektoratets instruks og Miljøregistreringer i skog bruker NiN i sine beskrivelser og definisjoner av naturtyper og livsmiljøer. DN-håndbok 13 bruker ikke NiN.
Hovedøkosystem	Overordnede økosystemkategorier, som skog, våtmark, fjell, ferskvann, kyst osv.
Naturtype	En ensartet type natur med alle arter som lever der og miljøet de lever i.
Naturtypelokalitet	Et geografisk avgrenset område der en bestemt naturtype forekommer og er kartlagt etter gitte kriterier. Her kartlagt etter Miljødirektoratets instruks eller DN-håndbok 13.
Utvalgs-kriterium	Bakgrunnen for at en naturtype er valgt ut til å inngå i kartlegging etter Miljødirektoratets instruks.
Utvalgt naturtype (UN)	Naturtyper som er gitt en særskilt status som utvalgt naturtype i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.
Rødlista naturtyper	Naturtyper som har kategori kritisk truet CR, sterkt truet EN, sårbar VU, nær truet NT eller datamangel DD i henhold til Norsk rødliste for naturtyper, utarbeidet av Artsdatabanken.
Sentral økosystemfunksjon	Naturtyper med sentral økosystemfunksjon er et forvaltningsbegrep for naturtyper som er leveområder for truede og nær truede arter og naturtyper som er viktige for mange arter.

Lokalitetskvalitet	Et uttrykk for kvaliteten på en naturtypelokalitet er, basert på tilstand og naturmangfold. Kategoriseres fra svært høy til svært lav. Relevant for blant annet sammenligning av ulike lokaliteter av samme naturtype.
Tilstandsvariabler	Et sett med variabler som skal registreres på naturtyper som er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Disse danner et uttrykk for naturtypelokalitetens tilstand.
Naturmangfoldsvariabler	Et sett med variabler som skal registreres på naturtyper som er kartlagt etter Miljødirektoratets instruks. Disse danner et uttrykk for naturtypelokalitetens naturmangfold.
Dekningskart/kartlegging sområde	Det avgrensede området som har blitt gjennomført for forekomst av naturtyper eller livsmiljøer, altså er kartlagt.
Kartleggingsenhet (NiN)	Grunntyper i NiN deles inn i et ulikt antall kartleggingsenheter avhengig av hvilken målestokk kartleggingen foregår etter.
Beskrivelsesvariabler (NiN)	Variabelsystemet i NiN og inneholder alle variablene som er nødvendige for å beskrive naturegenskapene som karakteriserer et område.
Inngangsverdi	Et gitt sett med kriterier som må oppfylles for at et livsmiljø eller en naturtypelokalitet skal utfigureres.
Regionale inngangsverdier	Et gitt sett med kriterier som er forskjellige i ulike regioner, og som må oppfylles for at et livsmiljø skal utfigureres. Benyttes kun i MiS.
Livsmiljø	Elementer som er viktige levesteder for rødlistede arter.
Utvalgt livsmiljø	Livsmiljøfigurer som er kartlagt og som i påfølgende utvalgsprosess blir utvalgt og som danner grunnlag for nøkkelbiotoper.
Nøkkelbiotop	Nøkkelbiotop er forvaltningsfiguren som er et resultat av utvalgsprosessen hvor noen livsmiljøer blir valgt ut og andre blir frigitt.
Naturbase	Miljødirektoratets innsynsløsning, blant annet for kartlagte naturtyper.
SBASE2	Skogbruksplandatabasen som driftes av NIBIO på vegne av Landbruksdirektoratet, og som inneholder data om livsmiljøer og nøkkelbiotoper.
Skogbruksplan	En skogbruksplan inneholder en oversikt over skogressurser og miljøverdier på en skogeiendom. Gjennomføres normalt i kommunevise prosjekter.
Bruttoregistrering	Alle livsmiljøene som framkommer etter Miljøregistrering i skog, før det er avgjort hvilke livsmiljøer som skal settes av som nøkkelbiotoper.
Utvalgsprosess (MiS)	Prosess som leder til at livsmiljøfigurer blir utvalgte og settes av som nøkkelbiotoper eller at livsmiljøfigurene frigis.

Bærekraftforskriften	Forskrift om bærekraftig skogbruk er hjemlet i lov om skogbruk, og gir nærmere regler for et bærekraftig skogbruk som både sikrer miljøverdier i skogen, aktiv foryngelse og god helsetilstand i skogen.
Normal hogst	Begrepet "normal hogst" brukes i denne veilederen som et uttrykk for hogst som ikke krever melding eller tillatelse.
Naturmangfoldloven (nml.)	Lov om forvaltning av naturens mangfold gir regler om bærekraftig bruk og vern av naturen.
Reglene om bærekraftig bruk	Reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II er prinsipper som skal legges til grunn som retningslinjer ved utøvelse av offentlig myndighet. Naturmangfoldlovens §§ 8–12 er sentrale.
Arealplansak	Sak i de ulike prosessene i planlegging av arealbruk og gjennomføring av utbygging. Disse prosessene reguleres av plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter.
Konsekvensutredning (KU)	En konsekvensutredning (KU) er en systematisk kartlegging og vurdering av hvilke miljømessige og samfunnmessige virkninger en planlagt utbygging (f.eks. vei, industri eller boligfelt) vil ha.
Verdsatte naturtyper (forvaltningskartlag)	Dette kartlaget viser verdi for hver enkelt naturtypelokalitet etter Miljødirektoratets instruks og DN-håndbok 13 i henhold til verdsettingskriteriene i Veilederen M-1941 Konsekvensutredninger for klima og miljø.
Plan- og bygningsloven (PBL)	Lov om planlegging og byggesaksbehandling (pbl.) er den sentrale loven som regulerer arealbruk, byggesaker og planlegging i Norge.
Innsigelse (T-2/16)	Et rundskriv til plan- og bygningsloven hvor KLD har avklart hva som er de viktigste klima- og miljøinteressene.

DEL I - Beskrivelser av naturkartleggingene

Kartlegging etter Miljødirektoratets instruks, DN-Håndbok 13 og Miljøregistrering i skog er tre forskjellige metoder for naturkartlegging. I denne delen forklares hva som er bakgrunn og formål for de tre kartleggingsmetodene, hvorfor instruksene finnes, hvordan kartleggingen skjer i praksis og hvordan informasjon fra kartleggingene forvaltes. Det kommer tydelig fram hva som er forskjeller og likheter mellom de tre kartleggingsmetodene.

Del I starter med en tabell som kort sammenlikner prosesser, formål og bruksområde for de tre kartleggingsmetodene.. Deretter er alle felter i tabellen beskrevet i utdypende tekst i kap. 3 - 5.

2. Oppsummering av forskjeller og likheter mellom resultatene fra kartleggingene

Kartleggingsmetodikk	Miljødirektoratets instruks	DN-håndbok 13	MiS - Miljøregistreringer i skog
Bakgrunn og formål			
Formål/bakgrunn for kartleggingen	Kartleggingen skal kartfeste naturtyper som er viktige for naturmangfoldet, slik at disse kan tas hensyn til i arealforvaltning.	Før innføring av NiN og Miljødirektoratets instruks var DN-håndbok 13 anerkjent metode for å kartlegge naturtyper med viktig verdi for biologisk mangfold til bruk i arealforvaltning.	Miljøregistreringer i skog (MiS) skal framskaffe informasjon om viktige miljøverdier i skogen, til bruk for skogeier jf. forskrift om berekraftig skogbruk §§ 3 - 5.
Kartleggingstype	Utvalgskartlegging av et utvalg naturtyper på land innenfor et kartfestet dekningsområde.	Utvalgskartlegging av et utvalg naturtyper på land og i ferskvann. I kartleggingen ble kun avgrensning av naturtypelokalitetene dokumentert.	Utvalgskartlegging på utvalgte skogarealer, hovedsakelig som en del av skogbruksplanprosess. Omfatter hovedsakelig skog i hogstklasse 4 og 5 på eiendommer med mer enn 50 dekar produktiv økonomisk drivbar skog. Dekningskart/kartleggingsområde fra om lag 2017.
Økosystem som kartlegges	Alle terrestriske økosystemer (skog, våtmark, seminaturlig mark, naturlig	Alle terrestriske og limniske økosystemer	Skog og tresatt våtmark. Tresatt seminaturlig mark som er i sen suksesjonsfase.

	åpne områder under skoggrensa, fjell)		
Hva kartlegges i skog	45 truede naturtyper (rødlista for naturtyper), nær truede naturtyper og naturtyper med sentral økosystemfunksjon	21 naturtyper i skog som er viktig for biologisk mangfold	12 livsmiljøer som er viktige levesteder for rødlistede arter
Bruk av NiN	Naturtypene er definert ved hjelp av NiN-kartleggingsenheter og/eller bestemte NiN-beskrivelsesvariabler.	Metoden ble utviklet før NiN-systemet og tar ikke i bruk NiN.	Livsmiljøene er konvertert til beskrivelsessystemet i NiN og kartlegges i henhold til typeinndelingen i NiN.
Hvem bestiller?	Alle offentlige og private aktører kan bestille kartlegging gjennom Miljødirektoratets bestillingsverktøy.	Kartlegging etter DN-håndbok 13 ble i hovedsak gjort på oppdrag fra kommunene, men også av andre aktører innen arealplanlegging og -forvaltning.	Skogeier kan bestille MiS-kartlegging som del av skogbruksplanprosess. Skogeier kan bestille MiS-kartlegging på egen eiendom.
Hvem betaler?	Private og offentlige oppdragsgivere finansierer selv kartleggingen. Kommuner kan få tilskudd til kartlegging gjennom Natursats.	Kommunene og andre aktører finansierte selv kartleggingen.	Skogeier som kjøper skogbruksplan kan få tilskudd til MiS, dersom dette inngår som del av et skogbruksplanprosjekt. Kartlegging på enkelteierdommer utenom skogbruksplanprosjekter finansieres av skogeier. Skogeier kan bruke egen skogfondskonto til å finansiere

			fakturerte kostnader til nyregistrering, revisjon, etterregistrering av miljøregistreringer i skog eller nødvendig konsultasjon med miljødatabasar.
Når bestilles kartlegging?	<p>Kartleggingen bestilles av aktører når det er behov for kunnskap om naturtyper. Dette skjer ofte i forbindelse med arealplanlegging.</p> <p>Offentlig initiert kartlegging av Miljødirektoratet bestilles årlig basert på forslag fra Statsforvalter.</p>	Kartlegging etter DN-håndbok 13 skal ikke bestilles lenger	<p>Kartleggingen bestilles i forbindelse med skogbruksplanprosjekter, både ved nye prosjekt og ved revisjoner.</p> <p>Kartlegging av enkelteiendom utenfor slike prosjekter skjer etter bestilling fra skogeier.</p>
Hvem kartlegger	Kartlegging kan kun gjennomføres av kartleggere som tilfredsstill kompetansekravene og som er godkjent av Miljødirektoratet.	Kompetansekrav er ikke fastsatt. Kommunen hadde ansvar for kartleggingen. Eksterne konsulenter ble ofte leid inn til dette arbeidet.	<p>Kompetansekrav til kartlegger er ikke fastsatt i lov om skogbruk</p> <p>Norsk PEFC Skogstandard stiller krav til at det ved kartlegging av livsmiljøer skal benyttes personell med skogbiologisk kompetanse som er godkjent av sertifikatholder.</p>
Kartleggingsintervall	Engangskartlegging, kan kartlegges på nytt ved behov for oppdatert kunnskap.	Engangskartlegging, ny kartlegging etter metoden blir ikke lenger	Gjennom skogbruksplan, om lag hvert 15.-20. år.

		publisert i Miljødirektoratets databaser	Etter krav i PEFC skal man før hogst konsultere databaser for å sjekke ut om det er kommet til naturtypefigurer i etterkant av den gjeldende MiS-registreringen. Dette kan gi opphav til MiS-livsmiljøer. Merk: utsjekk av artsforekomster kan også gi opphav til MiS-livsmiljøer.
Rammer for kartleggingen			
Inngangsverdier	Nasjonale inngangsverdier for alle naturtyper.	Ingen absolutte inngangs- og terskelverdier. Vegetasjon ofte grunnlag for klassifisering av naturtype.	Nasjonale inngangsverdier som (kan) tilpasses regionale forhold i det enkelte prosjekt før kartlegging.
Overlapp	Overlappende naturtypepolygon kan forekomme der naturtyper veksler i fin skala (mosaikk) eller der naturtyper har ulike utvalgsriterier, for eksempel kan gammel skog overlape med kalkskog.	Overlappende naturtypepolygon er sjeldent.	Livsmiljøene kan overlape, og gjør det ofte, helt eller delvis.
Eiendomsgrenser	Hele naturtypen tegnes ut innfor kartleggingsområdet uavhengig av eiendomsgrenser	Hele naturtypen tegnes ut uavhengig av eiendomsgrenser	Livsmiljøer avgrenses innenfor eiendomsgrensene til den enkelte eiendom.

Verdisetting	Verdisettes ikke i felt. Verdi bestemmes i de ulike sektorene. I arealplansaker gis verdi ved å kombinere lokalitetskvalitet og utvalgsriterium.	Verdi angis til A, B eller C-verdi av kartlegger i felt basert på kriterier gitt i håndboka for hver enkelt naturtype.	Verdisettes ikke i felt. Egen utvalgsprosess med rangering i etterkant.
Prosess for godkjenning og forvaltning av data			
Kartleggingsverktøy	Naturtypene registreres direkte i NiN-app. Miljødirektoratet har ansvar for forvaltning, drift og utvikling av denne.	Ingen offentlig kartleggingsapp. Kartlegger kunne selv velge verktøy	Ingen offentlig kartleggingsapp. Noen takstfirma har utviklet egen MiS-NiN kartleggingsapp.
Kvalitetssikring og godkjenning av data	Miljødirektoratet kvalitetssikrer og godkjenner all data	Statsforvalteren kvalitetssikret dataene. Miljødirektoratet hadde ansvar for å godkjenne data. Miljødirektoratet sluttet å godkjenne nye DN-håndbok 13 data i 2023.	Maskinell kontroll av data utført av NIBIO på vegne av Landbruksdirektoratet ved opplasting til skogbruksplandatabasen (SBASE2)
Forvaltning av data	Miljødirektoratet drifter Naturbase	Miljødirektoratet drifter Naturbase	NIBIO drifter skogbruksplandatabasen (SBASE2) på vegne av Landbruksdirektoratet.
Ajourføring av data	Dokumenterte avvik blir rettet opp i Naturbase	Egenskapsdata i eksisterende lokaliteter kan fortsatt oppdateres i Naturbase	Regelmessig oppdatering og retting av avvik

Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen			
Før kartlegging	Dekningskart for arealet som skal oppsøkes iht. bestillingen.	Det finnes ikke noe dekningskart for DN-håndbok 13.	Kartleggingsområde for eiendommer som skal oppsøkes i felt.
Kartleggingsresultat	Naturtyper på land (NiN) Kartleggingsenheter – NiN (mest fra 2018-2022)	Naturtyper på land og i ferskvann (HB13)	Livsmiljø (MiS-NiN)
Avledede kartlag	<ul style="list-style-type: none"> - Naturtyper på land - Svært høy kvalitet - Høy kvalitet - Moderat kvalitet - Lav kvalitet - Svært lav kvalitet - Ikke kvalitetsvurdert - Dekningskart 	<ul style="list-style-type: none"> - Naturtyper på land og i ferskvann - Myr og kilde - Rasmark, berg og kantkratt - Fjell - Kulturlandskap - Ferskvann, våtmark - Skog - Kyst, havstrand - Andre viktige 	Livsmiljøer <ul style="list-style-type: none"> - Utvalgte livsmiljøer (alle livsmiljøer som egne kartlag) - Ikke utvalgte livsmiljøer - Klipte (utvalgte) livsmiljøer

3. Beskrivelse av kartlegging etter Miljødirektoratets instruks

3.1 Bakgrunn og formål

3.1.1 Formål/bakgrunn for kartleggingen

Formålet med kartleggingen er å kartfeste naturtyper som er viktige for naturmangfoldet, slik at disse kan tas hensyn til i arealforvaltning.

En stor satsing på naturtypekartlegging ble satt i gang i 2015. Dette ble gjort etter en innstilling fra Energi- og miljøkomiteen om tiltak for en kunnskapsbasert naturforvaltning ([Innst. 144S \(2014-2015\)](#)). Her ble det slått fast at ny kunnskap om verdifulle naturtyper skal prioriteres, og at Artsdatabankens vitenskapelige system for å beskrive natur, Natur i Norge (NiN), skal ligge til grunn for all naturkartlegging i offentlig regi.

Handlingsplanen for naturmangfold ([Meld. St. 14 Natur for livet \(2015-2016\)](#)[Meld. St. 14 Natur for livet \(2015-2016\)](#)), som kom i 2016, slår fast at en skal styrke kartlegging av naturtyper som enten er truet, er viktig for mange arter, dekker sentrale økosystemfunksjoner eller er spesielt dårlig kartlagt. Videre skal kartleggingen prioriteres i områder der den gir stor samfunnsnytte. Dette er for eksempel områder med stor aktivitet og utbyggingspress, både på land og i sjø, og der klimaendringene forventes å føre til raske endringer. Føringerne i handlingsplanen ble videreført i ny handlingsplan for naturmangfold som kom i 2024 ([Meld. St. 35 Bærekraftig bruk og bevaring av natur \(2023-2024\)](#)).

Miljødirektoratet omsatte føringerne i handlingsplanen til en metode for kartlegging som er beskrevet i dokumentet "Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2" fra Miljødirektoratet. Kartleggingsmetoden kalles som oftest "Kartlegging etter Miljødirektoratets instruks." I arbeidet med instruksen baserte Miljødirektoratet seg på Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken), og utredninger fra en gruppe med eksperter fra Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og NTNU Vitenskapsmuseet. Instruksen var klar til bruk i 2018.

Kartleggingsinstruksen for 2022-2026 er tilgjengelig på nett: [Kartleggingsinstruks: Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2 - miljødirektoratet.no](#).

3.1.2 Kartleggingstype

Kartleggingen er en systematisk utvalgskartlegging, hvor alt areal innenfor et prosjektområde undersøkes. Kartleggingen gjennomføres i felt og alt areal som tilfredsstillende kriteriene til en av naturtypene i instruksjonen kartfestes som en polygon. Kartlegging skal utføres på et tidspunkt av året da det er mulig å identifisere de artene som trengs for å kunne fastsette naturtypen.

Det lages et dekningskart som viser hvilke områder som er gjennomført i sin helhet. Derfor gir kartleggingen også informasjon om hvor det ikke finnes naturtyper etter Miljødirektoratets instruks innenfor de kartlagte områdene.

Miljødirektoratets kartleggingsinstruks inneholder 111 naturtyper. Naturtypene er definert med grunnlag i NiN. Begrunnelsen for at en naturtype inkluderes i instruksjonen, og derfor kartlegges, kalles utvalgskriterium. Naturtypene som kartlegges er utvalgte naturtyper, rødlistede naturtyper og naturtyper med sentral økosystemfunksjon.

De rødlistede naturtypene er hentet fra Artsdatabankens Norsk rødliste for naturtyper, og omfatter rødlistekategoriene kritisk truet CR, sterkt truet EN, sårbar VU, nær truet NT og datamangel DD. Naturtypene med sentral økosystemfunksjoner fastsatt etter anbefaling fra en ekspertgruppe. Naturtyper med sentral økosystemfunksjon er et forvaltningsbegrep som er forankret i fagkunnskap og sammenhenger mellom økosystemfunksjoner og naturmangfold. Den operasjonaliserte definisjonen av begrepet sier at naturtyper med sentral økosystemfunksjon er "leveområder for truede og nær truede arter og naturtyper som er viktige for mange arter" (Fremstad m.fl. (2020)).

Les mer om naturtypene på Miljødirektoratets nettsider: [111 naturtyper etter Miljødirektoratets instruks - miljodirektoratet.no](#).

3.1.3 Økosystem som kartlegges

Miljødirektoratets instruks innebærer kartlegging i alle økosystem på land. Det vil si skog, våtmark, semi-naturlig mark, naturlig åpne områder under skoggrensa og fjell.

3.1.4 Hva kartlegges i skog

Naturtyper som har skog eller er tresatt finnes i flere hovedøkosystem. I 2025 kartlegges 45 naturtyper i hovedøkosystem skog etter Miljødirektoratets instruks. Det kartlegges 9 semi-naturlige typer som kan være tresatt, og 12 naturtyper i våtmark som både er tresatt og har skog. Dette er eksempelvis typer som lauveng, hagemark, boreal hei, kystlynghei, sumpskog mv. Årsaken til at disse naturtypene kartlegges kan være flere, for eksempel kan en naturtype både være truet og ha sentral økosystemfunksjon.

For semi-naturlige typer er det bare lauveng og hagemark som er definert med trær-. Andre semi-naturlige typer er uten trær når de er i bruk. Semi-naturlige typer fortsetter (som definert i NiN) å være semi-naturlig en lang periode selv om den ikke er i bruk. Når semi-naturlige typer ikke brukes vil det vokse opp trær. Semi-naturlig mark som er sterkt gjengrodd med trær vil ha dårlig eller svært redusert tilstand.

Kartleggingsinstruksen i 2018 var basert på norsk rødliste for naturtyper fra 2011. Fra 2019 til og med 2026 er kartleggingsinstruksen basert på Norsk rødliste for naturtyper fra 2018. På arealer kartlagt i 2018 er følgende tre naturtyper i skog ikke kartlagt: gammel lågurtgranskog, rik edellauvskog med blanding av ulike edellauvtreslag og gammel fattig edellauvskog. Samtidig er også noen naturtyper som ble kartlagt i 2018 fjernet fra instruksen fra og med 2019. Dette gjelder for eksempel kontinentale skogsbekkekløfter og beiteskog, mens rik boreal frisk lauvskog bare er delvis videreført. Rødlistede naturtyper er rødlistet uavhengig av skogens alder i lokaliteten.

En del naturtyper med sentral økosystemfunksjon har fått denne statusen fordi de inneholder gammel skog. Disse naturtypene er definert med inngangsverdier for skogens alder eller at skogen må være naturskog. Inngangsverdien må være oppfylt for at skogen skal bli registrert som denne naturtypen. Naturtypene dette gjelder er gjengitt i tabell 2.

Tabell 2 Oversikt over naturtyper med sentral økosystemfunksjon som er definert av skogens alder.

Naturtype	Inngangsverdi for skogens alder	
	NiN-variabel	Forklaring
Gammel lågurtgranskog	7SD_NS=5	Hogstklasse 5
Gammel furudominert naturskog	7SD-0-2	Naturskog
Gammel furuskog med gamle trær	7SD-NS-5; 4TG-0	Hogstklasse 5 og gamle trær
Gammel furuskog med liggende død ved	7SD-NS-5; 4DL-0	Hogstklasse 5 og liggende død ved
Gammel furuskog med stående død ved	7SD-NS-5; 4DG-0	Hogstklasse 5 og stående død ved
Gammel grandominert naturskog	7SD-0-2	Naturskog
Gammel granskog med gamle trær	7SD-NS-5; 4TG-0	Hogstklasse 5 og gamle trær

Gammel granskog med liggende død ved	7SD-NS-5; 4DL-0	Hogstklasse 5 og liggende død ved
Gammel granskog med stående død ved	7SD-NS-5; 4DG-0	Hogstklasse 5 og stående død ved
Gammel lågurtselje-rogneskog	7SD_0=2 eller 7SD_NS=5	Naturskog eller hogstklasse 5
Gammel lågurtospeskog	7SD_0=2 eller 7SD_NS=5	Naturskog eller hogstklasse 5
Kalkbjørkeskog	7SD_0=2 eller 7SD_NS=3,4,5	Naturskog eller hogstklasse 3, 4 eller 5
Gammel høgstaudegråorskog	7SD_0=2 eller 7SD_NS=4,5	Naturskog eller hogstklasse 4 eller 5
Gammel fattig edellauvskog	7SD_0=2 eller 7SD_NS=5	Naturskog eller hogstklasse 5
Gammel fattig sumpskog	7SD-0=2 eller 7SD-NS=5	Naturskog eller hogstklasse 5

Flere av naturtypene som er tresatt, eller som er skog, også en utvalgt naturtype.

Dette gjelder:

- Hule eiker
- Olivinskog
- Kalklindeskog
- Slåttemark (inkludert lauveng og semi-naturlig våteng med slåttemarkspreg)
- Slåttemyr
- Kystlynghei

For slåttemark, slåttemyr og kystlynghei er det gitt føringer i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldsoven for hvor god lokalitetskvaliteten må være for at en lokalitet skal være en utvalgt naturtype. Disse føringene medfører at hvis gjengroingen er kommet tilstrekkelig langt vil lokaliteten ikke være en utvalgt naturtype.

3.1.5 Bruk av NiN

Naturtypene i instruksjonen er definert ved hjelp av NiN-kartleggingsenheter og/eller bestemte NiN-beskrivelsesvariabler. En naturtype kan være definert med og inneholde flere NiN-kartleggingsenheter/ beskrivelsesvariabler. Der flere kartleggingsenheter inngår i en naturtype skal ikke den enkelte kartleggingsenhet skilles ut i utfigureringen, men andel av de ulike kartleggingsenhetene skal angis på figuren.

3.2 Prosess for bestilling og finansiering

3.2.1 Hvem bestiller?

Alle offentlige og private aktører, som ønsker informasjon om naturtyper som kunnskapsgrunnlag i arealplanlegging og -forvaltning, kan bestille kartlegging. Prosjektområder bestilles i Miljødirektoratets egen prosjektinnmeldingsløsning. De som ønsker tilgang til bestillingsverktøyet, må søke om dette gjennom Miljødirektoratets søknadssenter. Per 1. januar 2026 er 16 millioner dekar undersøkt for forekomst av naturtype, med funn på om lag 19 prosent av de undersøkte arealene. Over 800 ulike organisasjoner og foretak har bestilt naturtypekartlegging. 86 prosent av kartleggingsarealet er bestilt av Miljødirektoratet, 5 prosent er bestilt av kommune og 2 prosent er bestilt av statsforvalter.

Prosess for bestilling beskrives på denne nettsiden: [Veileder: Bestille kartlegging av naturtyper på land - miljødirektoratet.no](#)

3.2.2 Hvem betaler?

Hver enkelt aktør som ønsker kartlegging, finansierer dette selv. Miljødirektoratet finansierer årlig flere egne kartleggingsoppdrag. Kommuner kan få tilskudd til kartlegging gjennom tilskuddsordningen Natursats.

3.2.3 Når bestilles kartlegging?

Kartleggingen bestilles av aktører når det er behov for kunnskap om naturtyper. Dette skjer ofte i forbindelse med arealplanlegging, men bestilling begrenses ikke til dette formålet.

Offentlig initiert kartlegging av Miljødirektoratet bestilles årlig, basert på forslag fra statsforvalter. Statsforvalter melder inn områder for kartlegging med vekt på områder med stor aktivitet og utbyggingspress og hvor man forventer å finne naturtyper. Begge kriteriene må være oppfylt for at et område skal bli prioritert for kartlegging. Med områder hvor det er "stor aktivitet og stort utbyggingspress", mener vi for eksempel områder som er aktuelle for utbygging av vei og jernbane, kraftutbygging, eller annen utbygging som boliger, hytter og næringsareal, samt intensivering av jordbruk. Før bestilling gjennomføres det en åpen innspillsrunde, der Miljødirektoratet ber om tilbakemeldinger fra alle som har opplysninger som kan ha påvirkning på prioritering. Kartlegging gjennomføres i barmarksperioden (mai-oktober/november) og resultatene offentliggjøres senest i mars. Kartlegging fra andre bestillere enn Miljødirektoratet publiseres løpende.

3.2.4 Hvem kartlegger

Kartlegging kan kun gjennomføres av kartleggere som er godkjent av Miljødirektoratet. For å bli godkjent som kartlegger må man oppfylle kompetansekravene som stilles. Hvert prosjekt som kartlegges må ha minst én kartlegger med nøkkelkompetanse. Det stilles strengere kompetansekrav til nøkkelpersoner enn til kartleggere generelt.

Miljødirektoratets kompetansekrav er beskrevet på nettsiden: [Kompetansekrav til kartleggere - miljødirektoratet.no](#)

3.2.5 Kartleggingsintervall

Kartlegging etter Miljødirektoratets instruks er en engangskartlegging, men ved behov for oppdatert informasjon kan områder kartlegges på nytt. Ved dobbeltkartlegging er det den nyeste kartleggingen som er gjeldende. For kartlegging etter Miljødirektoratets instruks foreligger det kartleggingsområde (dekningskart). Kartleggingsområde viser også hvor man *ikke* har funnet naturtyper. Den mest oppdaterte kunnskapen om naturtyper skal brukes. Hvis det er kartlagt naturtyper etter Miljødirektoratets instruks og DN-håndbok 13 på samme sted, er det kartlegging etter Miljødirektoratets instruks som gjelder.

3.3 Rammer for kartleggingen

3.3.1 Inngangsverdier

Det er nasjonale inngangsverdier for alle naturtyper, og disse inngangsverdiene er beskrevet i instruksen. Inngangsverdiene er basert på NiN-systemet. Utfigurering av en naturtypelokalitet skal bare skje når denne oppfyller inngangsverdien til naturtypen.

3.3.2 Overlapp

I utgangspunktet er det få naturtyper som overlapper. Der to naturtyper veksler mer eller mindre regelmessig i et område og hver enkelt forekomst er mindre enn inngangsverdien for areal (mosaikk), vises dette med overlappende naturtypefigurer. Slik mosaikk skal også være markert med «Ja» for feltet mosaikk i faktaarket. I tillegg kan naturtyper som har ulike utvalgsriterier overlapse, for eksempel kan gammel skog overlapse med kalkskog. Naturtypene gammel skog med gamle trær, gammel skog med liggende død ved og gammel skog med stående død ved, med definisjoner som er hentet fra MiS-systemet, kan overlapse hverandre og andre naturtyper. Hule eiker kartlegges som punkter der de forekommer, og kan overlapse med naturtypepolygoner. Naturtyper som er kartlagt på forskjellig tidspunkt kan også overlapse.

3.3.3 Eiendomsgrenser

Naturtyper tegnes opp i sin helhet innenfor et kartleggingsområde, uavhengig av eiendomsgrenser. En naturtypelokalitet kan derfor både strekke seg over flere eiendommer og over kommunegrenser og fylkesgrenser.

3.3.4 Verdisetting

Kartleggingsmetoden innebærer ingen verdisseting. Verdi bestemmes i de ulike sektorenes regelverk. I konsekvensutredninger gis verdi ved å kombinere lokalitetskvalitet og utvalgsriterier.

Utvalgsriterier er bakgrunnen for at en naturtype er valgt ut til å inngå i kartleggingen.

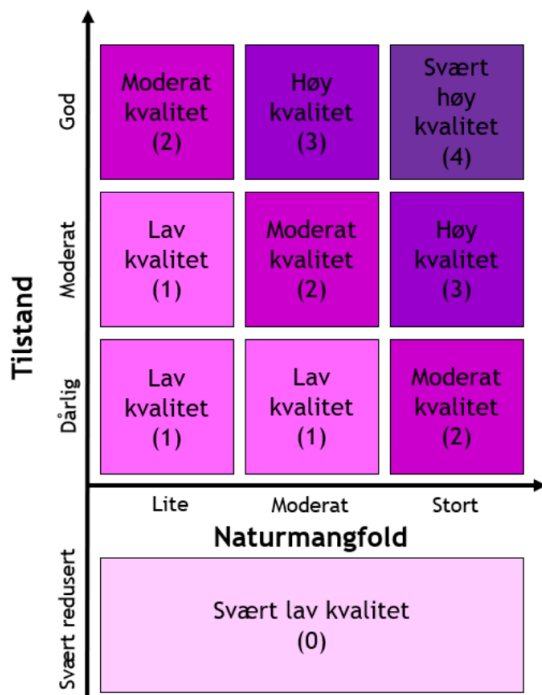
Utvalgsriteriene er:

- Utvalgte naturtyper
- Naturtyper med sentral økosystemfunksjon

- De ulike rødlistekategoriene (CR, EN, VU, NT DD)

Lokalitetskvalitet viser hvilken økologisk kvalitet en gitt forekomst av en naturtype har. For naturtypelokaliteter beregnes det én skår for tilstand og én skår for naturmangfold, basert på registrerte variabler. Hvilke variabler som ligger til grunn for vurdering av lokalitetskvalitet er angitt for hver naturtype i instruksen. Det registreres flere variabler for naturmangfold, og variabelen med høyest skår definerer skåren på naturmangfold. Det registreres også flere variabler for tilstand, men her er det den variabelen som har den laveste skåren som definerer skåren for tilstand. Skårene for tilstand og naturmangfold inngår så i en samlet lokalitetskvalitetsvurdering (se figur under).

Metoden for å vurdere lokalitetskvalitet er laget for å synliggjøre forskjeller i økologisk kvalitet mellom ulike lokaliteter av samme naturtype. Det er fem klasser av lokalitetskvalitet: svært høy, høy, moderat, lav og svært lav kvalitet. Dersom tilstand skåres til "svært redusert", skal ikke naturmangfold vurderes. "Svært redusert" tilstand gir "svært lav" lokalitetskvalitet. Dersom tilstand skåres til "dårlig", "moderat" eller "god" vurderes også naturmangfold, og samlet lokalitetskvalitet blir "lav", "moderat", "høy" eller "svært høy".

Figur 1 Sammenstilling av tilstand og naturmangfold til lokalitetskvalitet. Hentet fra Miljødirektoratets instruks.

3.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data

3.4.1 Kartleggingsverktøy

Kartlegging etter Miljødirektoratets instruks skal kun skje ved bruk av Miljødirektoratets digitale verktøy, *NiNapp*. NiNapp brukes blant annet til å utfigurere polygoner, registrere variabler og fastsette naturtyper.

3.4.2 Kvalitetssikring og godkjenning av data

Kartlegger må gjennomføre en egen kvalitetssikring i kartleggingsverktøyet, før data kan leveres til Miljødirektoratet for godkjenning. Denne kvalitetssikringen kontrollerer for situasjoner som alltid skal være oppfylt, og kontrollerer geometrien for feil som ikke skal forekomme. Kartleggingsverktøyet inneholder også en funksjon som kan brukes til å sjekke om alle variabler i en naturtypelokalitet er fylt ut og om det er satt riktig tilstandskår og naturmangfoldskår, basert på de registrerte variablene.

Både Miljødirektoratet og Statsforvalteren gjennomfører en siste teknisk og faglig kvalitetskontroll, men det er hovedvekt på de tekniske kvalitetskravene. Det er ingen kvalitetskontroll i felt. Miljødirektoratet godkjenner data når alle kvalitetskravene er oppfylt. Mer informasjon finner du på [Kvalitetssikring hos Miljødirektoratet - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

3.4.3 Forvaltning og tilgjengeliggjøring av data

Miljødirektoratet forvalter data. Data er tilgjengelig for nedlasting eller gjennom tjenester både i Miljødirektoratets nedlastingsjeneste og i Geonorge.

3.4.4 Ajourføring av data

Naturtypekartleggingen er i utgangspunktet en engangskartlegging. Miljødirektoratet jobber med å oppdatere datasettene slik at bare nyeste kartlegging vises i Naturbase. Foreløpig vises en del data som er utdatert, fordi det er kartlagt på nytt på arealet. Naturtypene ajourføres foreløpig heller ikke automatisk mot eventuelle arealbruksendringer. Det er ikke avklart når et automatisk system for dette kommer på plass. I mellomtiden oppdateres data manuelt der feil/overlapp meldes inn.

Hvis bruker oppdager feil eller utdaterte data vil Miljødirektoratet gjerne ha beskjed, på ninkartlegging@mijlodir.no, slik at feil kan rettes opp.

3.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen

3.5.1 Før kartlegging

Før kartleggingen bestilles det et prosjektområde i Miljødirektoratets bestillingsverktøy. Prosjektområdet tilsvarer området som skal kartlegges og blir publisert som dekningskart.

3.5.2 Kartleggingsresultat

Faktaarkene for hver enkelt lokalitet inneholder informasjon for bruk i saksbehandling av planer og tiltak. Du finner kartlagte lokaliteter med faktaark i Naturbase kart. Se etter kartlaget Naturtyper på land (NiN).

I Naturbase ligger det et faktaark for hver kartlagt naturtypelokalitet. Øverst på faktaarket, under overskriften Lokalitetsbeskrivelse, finner du hvilken naturtype dette er, hvilken lokalitetskvalitet naturtypelokaliteten har og hvilket utvalgskriterium som ligger til grunn for hvorfor naturtypen er prioritert for kartlegging. Hvis naturtypen er rødlistet etter Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken), finner du også rødlistekategorien (DD, NT, VU, EN eller CR) i faktaarket.

Utvalgskriteriet er at naturtypen enten:

- er truet, dvs. enten kritisk truet (CR), sterkt truet (EN) eller sårbar (VU)
- er nær truet (NT)
- har sentral økosystemfunksjon
- er spesielt dårlig kartlagt

For noen naturtypelokaliteter er naturtypens utvalgskriterium endret siden tidspunktet for kartlegging. I tilfeller hvor det er behov for å beskrive dette nærmere, finner du mer informasjon om utvalgskriteriet under overskriften Beskrivelse av naturtypen, i faktaarket.

Dekningskart i Naturbase viser om et område er kartlagt for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks eller ikke. Dekningskartet finner du ved å trykke på plusstegnet ved kartlaget. Merk at øyer og holmer uten vei eller båtforbindelse ikke nødvendigvis er kartlagt, selv om de ligger innenfor dekningskartet.

3.5.3 Avledede kartlag

Naturtyper på land (NiN)

- Svært høy lokalitetskvalitet
- Høy lokalitetskvalitet
- Moderat lokalitetskvalitet
- Lav lokalitetskvalitet
- Svært lav lokalitetskvalitet
- Ikke kvalitetsvurdert
- Dekningskart

Kartleggingsenheter – NiN

3.5.4 Oppretting av forvaltningsdatasett

Hvilke konsekvenser en forekomst av en naturtypelokalitet skal ha, blir fastsatt gjennom de ulike sektorenes regelverk.

Kartlaget Verdsatte naturtyper er laget for bruk i konsekvensutredninger. Kartet viser naturtypelokaliteter fordelt på verdikategorier, i henhold til verdsettingskriteriene i veilederen M-1941 Konsekvensutredninger for klima og miljø. En konsekvensutredning skal beskrive virkninger av et planforslag, før en arealplan kan vedtas.

I dette kartlaget får hver naturtypelokalitet en verdi ved å kombinere et utvalgskriterium og en lokalitetskvalitet (figur under). Statsforvalteren kan fremme innsigelse (stoppe) planforslag som berører naturtyper med nasjonal og vesentlig regional interesse. Hvilke naturtypelokaliteter som har nasjonal og vesentlig regional interesse, er fastsatt i [Miljøforvaltningens innsigelsespraksis \(rundskriv T-2/16\)](#) (figur under). En utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven vil ha «svært stor verdi», uansett hvilken lokalitetskvalitet naturtypefiguren er gitt, mens en naturtype med sentral økosystemfunksjon må ha «svært høy» lokalitetskvalitet for at den skal ha «svært stor verdi».

Utvalgskriterium	Lokalitetskvalitet				
	Svært lav	Lav	Moderat	Høy	Svært høy
Utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven	Svært stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi
Kritisk truet (CR)	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi
Sterkt truet (EN)	Middels verdi	Stor verdi	Stor verdi	Svært stor verdi	Svært stor verdi
Sårbar (VU)	Middels verdi	Stor verdi	Stor verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Sentral økosystemfunksjon	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Nær truet (NT)	Noe verdi	Middels verdi	Middels verdi	Stor verdi	Stor verdi
Spesielt dårlig kartlagt	Noe verdi	Middels verdi	Middels verdi	Stor verdi	Stor verdi

Figur 2 Metode for verdisseting for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks, figur bearbeidet fra verditabell for naturmangfold i Miljødirektoratets veileder om konsekvensutredninger for klima og miljø (M-1941). Hvis flere utvalgskriterier er oppfylt for en lokalitet, brukes den som gir høyest verdi. Naturtypene over rød strek har nasjonale og vesentlig regionale miljøinteresser, som definert i Miljøforvaltningens innsigelsespraksis (rundskriv T-2/16).

Kartlaget Utvalgte naturtyper er opprettet for å synliggjøre naturtyper som er utvalgte. Utvalgte naturtyper forvaltes etter et strengere regelverk enn naturtyper generelt. Ved tiltak der utvalgte naturtyper kan ha betydning, skal dette kartlaget brukes.

3.5.5 Forvaltningskartlag

Utvalgte naturtyper

Verdsatte naturtyper

- Svært stor verdi
- Stor verdi
- Middels verdi
- Noe verdi
- Verdi vurderes per lokalitet
- Verdi vurderes per naturtype
- Ikke gitt verdi

4. Beskrivelse av kartlegging etter DN-håndbok 13

4.1 Bakgrunn og formål

4.1.1 Formål/bakgrunn for kartleggingen

Før innføring av NiN og Miljødirektoratets instruks, ble kartlegging av naturtyper med viktig verdi for biologisk mangfold gjennomført etter DN-håndbok 13.

Første utgave av håndboken kom i 1999, som svar på et politisk mål om at alle landets kommuner skulle gjennomføre kartlegging og verdisetting av viktige områder for biologisk mangfold på sine arealer (St. meld. 58, 1996-97, Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling). Håndboka har blitt oppdatert i flere runder, basert på ny kunnskap.

Håndboka gir en nærmere omtale av formål og prioriteringer for kartleggingen: *Kartleggingen skal gjennomføres for alle kommunens arealer uavhengig av den formelle planstatusen de har. Det vil være hensiktsmessig at kartleggingen prioriteres først i områder med stort press på naturressursene. En kartlegging og systematisering av data om biologisk mangfold i kommunen vil øke kunnskapen og gi et godt verktøy for å kunne ivareta kommunens naturkvaliteter.*

4.1.2 Kartleggingstype

I kartleggingen ble kun avgrensning av selve naturtypelokalitetene dokumentert. Det er ikke kartfestet hvilke arealer som er undersøkt etter DN-håndbok 13, slik praksis er for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks. Avgrensning av en kartlagt naturtype skulle normalt følge grensen for naturtypen. I tilfeller der tilgrensende arealer var avgjørende for bevaring av naturtypen, kunne disse tas med som buffersone. Dersom det ble lagt inn buffersone, skulle dette beskrives i lokalitetsbeskrivelsen.

4.1.3 Økosystem som kartlegges

DN-håndbok 13 gir en beskrivelse av ulike naturtyper på land og i ferskvann som er spesielt viktige for biologisk mangfold. Dette er naturtyper som er særlig artsrike, er sjeldne eller truet, har en viktig økologisk funksjon, eller som av andre grunner er særlig viktig for biologisk mangfold.

4.1.4 Hva kartlegges i skog

Håndboken definerer 21 ulike naturtyper i skog, hvorav noen har delnaturtyper. Også semi-naturlige naturtyper kan være tresatt, og det finnes naturtyper i våtmark som både er tresatt og har skog. Dette er eksempelvis naturtyper som lauveng, hagemark, boreal hei, kystlynghei, rik sump- og kildeskog mv. For semi-naturlige naturtyper er det bare lauveng

og hagemark som er definert med trær. Andre semi-naturlige typer er uten trær når de er i bruk. Når semi-naturlige typer ikke brukes vil det vokse opp trær og etter hvert gå over til å bli skog.

4.1.5 Bruk av NiN

Metoden for kartlegging etter DN-håndbok 13 ble utviklet før NiN-systemet, var derfor ikke basert på NiN. En revisjon av metoden rundt 2015 (faktaark 2015) knyttet metoden til NiN-systemet, men denne revisjonen ble det bestemt at ikke skulle bli tatt i bruk for skog. Naturmeldinga – Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet – beskrev at Natur i Norge skulle utgjøre kjernen i all offentlig kartlegging. Ettersom kartlegging med DN-håndbok 13 ikke var NiN-basert, ble metoden erstattet av kartlegging med Miljødirektoratets instruks.

4.2 Prosess for bestilling og finansiering

4.2.1 Hvem bestiller?

Kartlegging etter DN-håndbok 13 ble i hovedsak gjort på oppdrag fra kommunene, men også av andre aktører innen arealplanlegging og -forvaltning. Tidligere skogvernkartlegging (fram til 2021) i regi av Miljødirektoratet genererte også naturtypelokaliteter etter denne metodikken. Utvalgte naturtyper som er skjøtselsavhengige ble i forskriftene definert med verdi etter DN-Håndbok13, og ble derfor kartlagt etter DN-håndbok 13 fram til 2023, da definisjonen i forskriften ble oppdatert med tilsvarende grenser for Miljødirektoratets instruks.

4.2.2 Hvem betaler?

Oppdragsgiver betalte selv for kartleggingen. Ved oppstart av kartlegging etter DN-håndbok 13 ble det gitt noe statlig støtte til kommunene.

4.2.3 Når bestilles kartlegging?

Det skal ikke lenger bestilles kartlegging etter DN-håndbok 13-metodikken. Miljødirektoratet sluttet å ta imot nye data fra kartlegging av naturtyper på land etter DN-håndbok 13 fra 1. juni 2023, og kartlegging etter denne metodikken vil derfor ikke bli tilgjengelig i offentlige databaser og kartløsninger.

4.2.4 Hvem kartlegger

Det var ingen fastsatte krav om hvem som kunne kartlegge etter DN-håndbok 13. Kommunene hadde selv ansvar for at kartlegging ble gjennomført, og konsulenter ble ofte leid inn til dette arbeidet. Konsulentene som kartla etter håndboka, hadde generelt bakgrunn i biologi.

4.2.5 Kartleggingsintervall

Kartlegging etter DN-håndbok 13 ble gjennomført som en engangskartlegging. Nye kartlegginger som gjennomføres etter DN-håndbok 13 tas ikke imot av Miljødirektoratet og blir derfor ikke tilgjengelig i offentlige databaser og kartløsninger.

4.3 Rammer for kartleggingen

4.3.1 Inngangsverdier

I motsetning til kartlegging etter Miljødirektoratets instruks, er ikke egenskapene i DN-håndbok 13 definert av absolutte inngangs- og terskelverdier. Vegetasjon er ofte brukt som grunnlag for klassifisering. Lokalitetsbeskrivelsen skal gi begrunnelse for valg av naturtype og verdi, i tillegg til beskrivelse av andre egenskaper som beliggenhet og naturgrunnlag, artsmangfold, påvirkning/bruk, skjøtsel og hensyn.

4.3.2 Overlapp

Det er ikke mye overlapp internt i datasettet. De fleste tilfeller av finskala veksling mellom ulike naturtyper er beskrevet med en felles lokalitet, der begge naturtyper er beskrevet. Naturtyper kan overlappe, for eksempel kan punktføremønstre med store, gamle trær overlappe andre naturtypeforekomster. Naturtyper kartlagt på forskjellig tidspunkt kan også overlappe.

4.3.3 Eiendomsgrenser

Naturtyper ble tegnet opp i sin helhet innenfor et kartleggingsområde, uavhengig av eiendomsgrenser. En naturtypelokalitet etter DN-håndbok 13 kan derfor strekke seg over eiendommer, kommunegrenser og fylkesgrenser.

4.3.4 Verdisetting

Lokaliteter etter DN-håndbok 13 ble gitt en verdi for biologisk mangfold, fra A – svært viktig/nasjonalt viktig, B – viktig/regionalt viktig til C – lokalt viktig. Som kriterier for verdissettingen brukes størrelse, grad av uberørthet, kontinuitetspreg, forekomst av rødlistearter og truede vegetasjonstyper, sjeldne utforminger, artsmangfold, hevdstatus og helhetlig landskap. Det var gitt generelle kriterier for verdissetting ved forekomst av rødlistearter og truede naturtyper:

A-verdi: Forekomst av eller stor sannsynlighet for forekomst av rødlistearter i kategoriene kritisk trua (CR) og sterkt trua (EN). Vegetasjonstyper i kategoriene kritisk truet (CR) eller sterkt truet (EN).

B-verdi: Forekomst av eller stor sannsynlighet for forekomst av rødlistearter i kategorien sårbar (VU). Forekomst av flere arter i kategorien nær truet (NT). Vegetasjonstyper i kategoriene sårbar (VU) eller nær truet (NT).

C-verdi: Gis for lokaliteter som ikke møter kriteriene for A- eller B-verdi.

Kartlegger satte, etter denne kartleggingsmetodikken, verdi på hver lokalitet basert på kriteriene over.

I dagens verdissetting i arealplansaker må brukere av data vurdere om hver enkelt lokalitet kan være en rødlistet naturtype. En eventuell rødlistestatus må deretter sees i sammenheng med verdien på lokaliteten. En DN-håndbok 13-lokalitet må være kritisk truet, sterkt truet

eller sårbar for å gis svært stor verdi. For lokaliteter som ikke er på rødlista for naturtyper gis, i arealplansaker, verdi ut fra verdien; A gis stor verdi, B gis middels verdi og C gis noe verdi. Se også kapittel 4.5.4 Oppretting av forvaltningsdatasett.

4.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data

4.4.1 Kartleggingsverktøy

Kartlegger valgte selv teknisk løsning for registreringen etter DN-håndbok 13.

4.4.2 Kvalitetssikring og godkjenning av data

Statsforvalteren hadde ansvar for å kvalitetssikre dataene. De gjorde en teknisk og faglig kvalitetssikring. Miljødirektoratet gjennomførte en siste teknisk og faglig sjekk. Data ble godkjent av Miljødirektoratet. Fra 1. juni 2023 hverken tar imot eller publiser Miljødirektoratet nye data / naturtypelokaliteter etter DN-håndbok 13 i Naturbase.

4.4.3 Forvaltning av data

Miljødirektoratet forvalter data.

4.4.4 Ajourføring av data

Det er ikke noe automatisk system for ajourføring av data kartlagt etter DN-håndbok 13. Alle egenskaper i eksisterende lokaliteter som ligger i naturbase kan fortsatt oppdateres. Eksisterende figurers utstrekning kan også endres dersom figuren allerede ligger i naturbasen. Alle eventuelle oppdateringer skal sendes inn via og godkjennes av Statsforvalter. Miljødirektoratet gjør den endelige godkjenningen av endringer. Endringer skal medføre oppdatert tekstlig beskrivelse. Det er den versjonen av data som ligger i Naturbase som til enhver tid skal hensyntas.

4.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen

4.5.1 Før kartlegging

Kartlegger bestemte selv hva som ble gjort før kartlegging med DN-håndbok 13.

4.5.2 Kartleggingsresultat

Resultater fra kartleggingene er tilgjengelige i Naturbase. På lokalitetene kunne kartlegger registrere egenskapene beliggenhet, utforming, artsmangfold, påvirkning, fremmede arter, råd om skjøtsel og hensyn, landskap, nøyaktighet og størrelse. Disse er dokumentert i tilhørende faktaark i Naturbase.

4.5.3 Avledede kartlag

Naturtyper på land og i ferskvann

- Myr og kilde
- Rasmark, berg og kantkratt

- Fjell
- Kulturlandskap
- Ferskvann, våtmark
- Skog
- Kyst, havstrand
- Andre viktige

4.5.4 Oppretting av forvaltningsdatasett

På lik linje med naturtypelokaliteter etter Miljødirektoratets instruks, er DN-håndbok 13-lokaliteter omsatt til en verdi etter Miljødirektoratets veileder om konsekvensutredninger for klima og miljø (M-1941), jf. figur under. Lokaliteter med stor verdi og svært stor verdi er av nasjonal og vesentlig regional interesse etter [Miljøforvaltningens innsigelsespraksis \(rundskriv T-2/16\)](#).

Registrerings-kategori	Noe verdi	Middels verdi (forvaltnings-prioritet)	Stor verdi (høy forvaltnings-prioritet)	Svært stor verdi (Høyeste forvaltningsprioritet)
Naturtype etter DN-håndbok 13				Utvalgte naturtyper
			Kritisk (CR) og sterkt truet (EN) - C	Kritisk (CR) og sterkt truet (EN) - A, B
			Sårbar (VU) - B, C	Sårbar (VU) - A
		Nær truet - B, C	Nært truet - A	
	C-lokaliteter	B-lokaliteter	A-lokaliteter	

Figur 3 Metode for verdisseting for naturtyper etter DN-håndbok 13, figur bearbeidet fra verditabell for naturmangfold i Miljødirektoratets veileder om konsekvensutredninger for klima og miljø (M-1941). Hvis en lokalitet oppfyller flere kriterier, brukes den som gir høyest verdi.

4.5.5 Forvaltningskartlag

Utvalgte naturtyper

Verdsatte naturtyper

- Svært stor verdi
- Stor verdi
- Middels verdi
- Noe verdi
- Verdi vurderes per lokalitet
- Verdi vurderes per naturtype
- Ikke gitt verdi

5. Beskrivelse av kartlegging etter Miljøregistreringer i Skog

5.1 Bakgrunn og formål

Miljøregistreringer i skog (MiS) skal framskaffe informasjon om viktige miljøkvaliteter i skogen, til bruk for skogeier. Kartleggingen foretas som en integrert del av skogbruksplanleggingen, der informasjonen bearbeides sammen med skogbruksplandataene og presenteres for skogeier i en skogbruksplan.

Det faglige grunnlaget for Miljøregistreringer i skog ble utviklet i perioden mellom 1997 og 2000, og ble tatt i bruk som en del av skogbruksplanleggingen i 2002. Formålet var å knytte sammen fagkunnskap og praktiske rutiner, for å registrere viktige arealer for biologisk mangfold i skog. Hovedmålet med prosjektet var å utvikle og utprøve et verktøy som kunne brukes i skogbruksplanleggingen for registrering og eventuelt overvåking av miljøkvaliteter knyttet til biologisk mangfold i skog. Det ble gjennomført et omfattende forsknings- og utviklingsarbeid, der man vektla hvordan arter, spesielt rødlistede arter, er fordelt i norsk skog, og hvilken betydning dette har for kartlegging og forvaltning av skogen.

Skogbrukslovgivningen krever ikke at skogeier skal ha en skogbruksplan med miljøregistreringer, men lov om skogbruk slår fast at skogeier skal ha oversikt over miljøverdiene i egen skog, og ta hensyn til dem ved gjennomføring av alle tiltak i skogen. Skogeieren er også ansvarlig for at de som gjør arbeid i skogen retter seg etter skogbrukslovgivningen. Videre slår skogbruksloven fast at nødvendige hensyn i forbindelse med miljøverdier i skogen kan føre til at noen tiltak i skogen ikke kan gjennomføres, men at skogeieren innenfor disse rammene står fritt til å forvalte skogen ut fra egne mål. Forskrift om berekraftig skogbruk (bærekraftforskriften) slår fast at hogst normalt bare kan finne sted i skog der det er utført *miljøregistreringer*. I tilfeller der hogst planlegges i skog der det ikke er utført miljøregistreringer, viser forskriften til føre-var-tiltakene som er nedfelt i Norsk PEFC Skogstandard. Ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal skogeieren sørge for at verdiene i viktige livsmiljø og nøkkelbiotoper blir tatt vare på i samsvar med retningslinjene i Norsk PEFC Skogstandard. Viktige livsmiljø skal forstås som de livsmiljøene som har fått status som utvalgte livsmiljøer i utvalgsprosessen (jf. forskrift om berekraftig skogbruk versjon 01.07.2006 § 5).

En skogbruksplan gir skogeier en ressuroversikt over sin egen skogeiendom, samt en oversikt over viktige livsmiljøer avsatt som nøkkelbiotoper. Skog er dynamisk, og skogeiers utnyttelse av skogressursen gjør at skogbruksplanen etter hvert blir utdatert. Derfor revideres skogbruksplanen omtrent hvert 15 - 20 år

Norsk PEFC Skogstandard er en privat bransjestandard. Standarden har 30 kravpunkter (per mars 2026), som må overholdes for at skogeier skal kunne hogge og omsette tømmer innenfor sertifiseringsordningen PEFC. Kravpunkt 22 handler om nøkkelbiotoper, og innebærer at den som eier skogeiendommer med mer enn 50 dekar produktiv, økonomisk

drivbar skog skal kartfeste nøkkelbiotoper, om det er grunnlag for det, og at skogeier skal kunne dokumentere disse ved skogbruksplan eller annen miljøoversikt for eiendommen. Kravpunktet slår også fast at metoden Miljøregistrering i skog (MiS) eller annen offentlig godkjent metode skal brukes ved kartlegging av livsmiljøer og utvelgelse av nye nøkkelbiotoper.

Miljøregistreringer i skog skal foregå etter Landbruksdirektoratets veileder for kartlegging av MiS-livsmiljøer etter NiN, og er den eneste offentlig godkjente metoden for kartlegging av MiS.

Nøkkelbiotopene skal settes av urørt eller forvaltes på en måte som opprettholder eller forbedrer forholdene for det biologiske mangfoldet. Der nøkkelbiotoper forvaltes på annen måte enn urørt, skal skjøtselstiltak utarbeides i samråd med en person med skogbiologisk kompetanse som er godkjent av sertifikatholder. Nøkkelbiotoper kan ikke omdisponeres til andre formål hvis det ikke foreligger et offentlig vedtak som pålegger slik omdisponering. Omdisponering av en nøkkelbiotop til beite kan gjennomføres, forutsatt at det avsettes erstatningsareal, jf. regler for erstatning av nøkkelbiotoper.

Ønsker skogeier å endre avgrensningen av en nøkkelbiotop, eller å bytte en avsatt nøkkelbiotop med en ny nøkkelbiotop, må dette dokumenteres i skogbruksplanen eller miljøoversikten og godkjennes av sertifikatholder. Eksisterende nøkkelbiotoper kan kun erstattes med nøkkelbiotoper med tilsvarende eller høyere verdi for biologisk mangfold, og endring av avgrensning av nøkkelbiotop skal ikke ha vesentlig negativ påvirkning på verdien for nøkkelbiotopen.

5.1.1 Kartleggingstype

Miljøregistreringer i skog er en utvalgskartlegging hvor man registrerer 12 ulike livsmiljøer. Livsmiljøene er ulike elementer som alle er levesteder til rødlista arter i skog. Livsmiljøene utgjør både naturgitte objekter, landformer og tilstandsvariasjoner:

- Stående død ved
- Liggende død ved
- Rikbarkstrær
- Trær med hengelav
- Eldre lavsuksesjon
- Gamle trær
- Hule lauvtrær
- Brannflater
- Rik bakkevegetasjon
- Bergvegger
- Leirraviner
- Bekkekløfter

De fleste livsmiljøene registreres som polygoner, mens bergvegger kan også tegnes ut som linjer. For livsmiljøene hule lauvtrær, rikbarkstrær og trær med hengelav, kan disse punktfestes der hvor de er fåtallige. Etter om lag 2017 er det blitt laget et dekningskart

(kartleggingsområde) som viser hvilke områder som er MiS-kartlagt. Før den tid ble det ikke publisert oversikt over hvilke områder som er blitt undersøkt eller ikke, slik at denne informasjonen er i mindre grad tilgjengelig.

Kartleggingsområde tilhører en spesifikk MiS-kartlegging og skal angi hvor og når det er gjennomført MiS-registreringer. Kartleggingsområdet skal reflektere det faktiske arealet som er vurdert for MiS-registreringer, og det er i utgangspunktet hele skogeiendommer som er gjenstand for MiS-kartlegging. Kartleggingsområdet skal dekke kartlagte eiendommer, og omslutte alle MiS-objekter som er kartlagt. Med MiS-objekter menes livsmiljøer (polygoner, linjer og punkter) og nøkkelbiotoper.

Det er skogeier som må ta avgjørelsen om innhold og omfang av skogbruksplan med miljøregistreringer, jf. § 6 i forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistrering og tilhørende rundskriv. Skogeier kan også avgrense kartlegging, dersom det er skogarealer på eiendommen som er uaktuelle for hogst.

Dersom en eiendom har arealer hvor det ikke skal være skogbruksaktivitet, kan dette arealet unntas vurdering og registrering, og da skal kartleggingsområdet avgrenses og tilordnes verdien «ikke undersøkt».

Dersom et kartleggingsområde oppstår etter konsultasjon med miljødatabaser (Norsk PEFC Skogstandard, kravpunkt 22 Nøkkelbiotoper) skal kartleggingsområdet kun omfatte det undersøkte arealet i den forbindelse. Et slikt eksempel er der registrerte naturtyper (DN-Håndbok 13 eller /Miljødirektoratets instruks) skal undersøkes. Kartleggingsområdet som utfigureres omfatter da bare de deler av naturtypen og ev. de nærmeste omgivelsene som er undersøkt. Dersom området som er undersøkt ikke gir opphav til en nøkkelbiotop, skal det lastes opp et kartleggingsområde uten innhold for det aktuelle undersøkte området.

5.1.2 Økosystem som kartlegges

I MiS-metodikken kartlegges skog og tresatt våtmark, samt tresatt seminaturlig mark i sein suksjonsfase. Miljøregistreringer i skog foregår primært i områder som er aktuelle for skogbruksaktivitet (hogstklasse 4 og 5), og skal fremskaffe informasjon om viktige miljøkvaliteter/-verdier i skogen. MiS er også tilpasset for å ta spesielt hensyn til de livsmiljøene som blir mest påvirket av skogbrukets aktiviteter.

5.1.3 Hva kartlegges i skog

Formålet med MiS er å kartlegge de delene av skogen hvor de rødlistede artene finnes i høyere konsentrasjon enn i landskapet ellers. MiS-metodikken innebærer en utvalgskartlegging, der man kartlegger tolv hovedtyper av livsmiljø, som indikatorer på forekomst av rødlistearter. For rødlisteartene i skog er det hovedsakelig fire levesteder i skogen der det ofte finnes en særlig konsentrasjon av rødlistede arter: i og på død ved, i og på berg og stein, i trær og i- og på bakken. Levestedene kombineres med egenskaper som

fuktig eller tørt, fattig eller rikt substrat, for å finne de tolv livsmiljøene der flest mulig rødliste arter kan trives. MiS er også tilpasset for å ta spesielt hensyn til de livsmiljøene som blir mest påvirket av skogdrift og kartlegges derfor i hogstklasse IV og V.

5.1.4 Bruk av NiN

MiS var ikke opprinnelig basert på NiN, men metoden ble oversatt i 2015, og første veileder kom i 2017. Nykartlegging etter 2019 er kartlagt etter MiS-NiN-instruksen. Oversettelsen som ble gjort av Naturhistorisk museum ved UiO, viste at elleve av tolv livsmiljøer samsvarte med kartlegging av egenskapsområder etter NiN-systemet. Livsmiljøet Rik bakkevegetasjon var basert på et knippe rike vegetasjonstyper, og disse måtte redefineres for å finne de riktige, tilsvarende grunntypene i NiN. På denne måten ble MiS-metodikken ivaretatt samtidig med full konvertering til NiN. Data fra før og etter omlegging til MiS-NiN er derfor forholdsvis like. Med innføring av ny kartleggingsmetodikk og ny database for dataene (SBASE2) er det imidlertid krav om kartlegging og dokumentasjon av en rekke egenskapsvariabler. Kartlegging av livsmiljøer etter MiS-metodikken utføres i henhold til typeinndelingen og beskrivelsessystemet i NiN, med noen unntak.

5.1.5 Hvordan blir denne kunnskapen brukt

Livsmiljøene som er registrert i felt blir gjennom en utvalgsprosess (se kap. 5.3.4) gitt status ikke utvalgt eller utvalgt. De utvalgte livsmiljøene samt en eventuell buffersone blir utfigurert som nøkkelbiotoper. Ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal skogeieren sørge for at verdiene i viktige livsmiljø og nøkkelbiotoper blir tatt vare på i samsvar med retningslinjene i Norsk PEFC Skogstandard. Nærmere om hvordan kunnskapen blir brukt er beskrevet i Del II av denne veilederen.

5.2 Prosess for bestilling og finansiering

5.2.1 Hvem bestiller?

Skogeier kan bestille MiS - kartlegging som del av en skogbruksplan, som ofte dekker et større geografisk område og mange skogeiendommer. Skogeier kan også velge å bestille individuell MiS - kartlegging på egen eiendom, utenfor skogbruksplanprosjekter.

5.2.2 Hvem betaler?

Skogeiere som bestiller skogbruksplan kan ha rett på tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer (MiS), dersom miljøregistreringene inngår i et skogbruksplanprosjekt.

Kartlegging på enkelteieendommer utenom skogbruksplanprosjekter må finansieres av den enkelte skogeier, uten tilskudd.

Skogeier kan bruke egen skogfondskonto til å dekke fakturerte kostnader til nyregistrering, revisjon, etterregistrering av miljøregistreringer i skog (MiS) eller nødvendig konsultasjon med miljødatabaser. Det har ingen betydning om registreringene skjer på hele eller deler av eiendommen. Det betyr også at nødvendige miljøregistreringer knyttet til en planlagt hogst på en eiendom kan dekkes med skogfond.

Det er en forutsetning at kartleggingsarbeidet er gjennomført på en faglig god måte av personer med nødvendig kompetanse, og at arbeidet er dokumentert, slik at det kan legges fram for kontroll. Endringer i Miljøregistreringer i skog (MiS) skal rapporteres inn til Skogbruksplandatabasen (SBASE2, NIBIO).

Hvis det har vært tilbud om MiS-registreringer i et område, og skogeier har takket nei, kan skogeier ikke bruke midler fra skogfond til utgifter knyttet til gjennomføring av føre-var-rutine før gjennomføring av hogst.

5.2.3 Når bestilles kartlegging?

Kartleggingen (MiS-registrering) bestilles i hovedsak i forbindelse med gjennomføring av skogbruksplanprosjekter. Normalt omfatter et prosjekt en til fire kommuner.

Kartlegging av enkelteiendom skjer på særskilt bestilling fra den enkelte skogeier

5.2.4 Hvem kartlegger

Myndighetene stiller ikke konkrete kompetansekrav i forbindelse med miljøregistreringer i skog. Den private bransjestandarden Norsk PEFC Skogstandard stiller derimot krav til at det skal benyttes en person som har skogbiologisk kompetanse og som er godkjent av sertifikatholder, ved kartlegging av livsmiljøer.

5.2.5 Kartleggingsintervall

MiS-kartleggingen skjer i all hovedsak gjennom kommunevise skogbruksplanprosjekter som inneholder både utarbeiding av skogressursoversikt og miljøregistreringer. Disse prosjektene utføres om lag hvert 15.- 20. år. Norsk PEFC Skogstandard stiller krav til ajourføring av miljøregistreringene (se kap. 5.4.4 for nærmere beskrivelse av ajourføring).

Etter andre krav i Norsk PEFC Skogstandard, skal det før hogst konsulteres databaser for å sjekke om det er kommet til naturtypefigurer i etterkant av den gjeldende MiS-registreringen. Dette kan gi opphav til MiS-livsmiljøer. Utsjekk av artsforekomster kan også gi opphav til MiS-livsmiljøer.

5.3 Rammer for kartleggingen

5.3.1 Inngangsverdier

I utgangspunktet er det nasjonale inngangsverdier for alle livsmiljøer. Inngangsverdier er gitt av livsmiljøets størrelse, konsentrasjoner og tetthet av livsmiljøelementer. Det er dette som ligger til grunn for at et livsmiljø skal kunne tegnes ut på kart. De ulike livsmiljøene er ikke like vanlig forekommende over alt, og ikke alle livsmiljø er like viktige alle steder, med tanke på å fange opp rødlista arter. Derfor kan man gjøre regionale tilpasninger i forkant av hvert takstprosjekt. Det er biologen i firmaet som gjennomfører takstprosjektet som kan tilpasse de nasjonale inngangsverdiene etter regionale forhold, basert på kunnskap om det aktuelle området som skal registreres, før kartleggingen finner sted. Regionale

Inngangsverdier skal baseres på standard MiS-instruks, men kan endes både til å fange opp mer av et livsmiljø eller mindre av et livsmiljø. Denne instruksjonen skal så følges i den aktuelle feltkartleggingen. Figurering av et livsmiljø kan bare skje når en forekomst innfrir inngangsverdiene til det bestemte livsmiljøet. Dokumentasjon av hvilke inngangsverdier som er brukt skal i dag følge dokumentasjon av skogbruksplanprosjektet, men kan være manglende ved eldre takstprosjekter.

5.3.2 Overlapp

De ulike livsmiljøene skal kartlegges og utfigureres hver for seg. Livsmiljøfigurer overlapper ofte, men selv om flere livsmiljøer overlapper, skal det opprettes separate livsmiljøfigurer. Dersom utfigureringen er svært lik, kan grensene for to livsmiljøer harmoniseres.

5.3.3 Eiendomsgrenser

Livsmiljøer avgrenses innenfor den enkelte eiendom. Det innebærer at et livsmiljø som har utbredelse på begge sider av en eiendomsgrense, etableres en figur med egne registreringer på hver side av eiendomsgrensen.

5.3.4 Verdisetting

De kartlagte livsmiljøene verdisettes ikke i felt. Selv om alle livsmiljøer som oppfyller inngangsverdiene blir registrert, er det ikke dermed sagt at alle figurene av samme livsmiljø er like viktig for rødlista arter, eller at de bidrar til komplementariteten. Rangering og utvelgelse av livsmiljøer er en prosess som foregår i etterkant av feltarbeidet. Alle livsmiljøene som er blitt registrert blir derfor vurdert etter to hovedprinsipper: kvalitet og mengde. Kvaliteter er gitt ved treslag, diameterklasser, nedbrytingsgrader, grunntyper og himmelretning, mens mengde er gitt ved størrelse på figuren og antall av ulike elementer.

Alle kartlagte figurer av samme livsmiljø rangeres hver for seg av biologen i prosjektet, fordi de inneholder kvaliteter som i liten grad er sammenlignbare. Videre innstiller biologen i prosjektet forslag om hvilke livsmiljøfigurer som skal settes av som nøkkelbiotoper og hvilke livsmiljøfigurer som kan frigis. Nøkkelbiotopene kan også inneholde en buffersone rundt livsmiljøfiguren, dersom det er nødvendig for langsiktig bevaring av livsmiljøkvalitetene, eksempelvis liggende død ved i fuktig miljø.

Skogeier skal informeres om alle livsmiljøene som er registrert på eiendommen, og skal ha mulighet til å komme med innspill. Det avholdes et eller flere utvalgsmøter i takstprosjektet, hvor skogeierrepresentantene, biologen i takstprosjektet, ekstern biologisk rådgiver og sertifikatholderne i det aktuelle takstområdet er representert. I dette møtet behandles eventuelle innspill som er kommet inn fra de enkelte skogeierne. Biolog kommer med begrunnelse for hvorfor livsmiljøet bør settes av som utvalgt livsmiljø og deretter veies dette mot ev. andre hensyn. Ofte kan avveiningen løses gjennom

forvaltningsforslag for nøkkelbiotopen. Ekstern biologisk rådgiver kan kommentere på frigivelse der vedkommendemener det er nødvendig. Biologen i takstprosjektet treffer den endelige beslutningen.

Nøkkelbiotopene skal settes av urørt eller forvaltes på en måte som opprettholder- eller forbedrer forholdene for det biologiske mangfoldet. Der nøkkelbiotoper forvaltes på annen måte enn at områdene får stå urørt, skal skjøtselstiltak utarbeides i samråd med en person som har skogbiologisk kompetanse og som er godkjent av PEFC-sertifikatholder.

Kartlagte livsmiljøer som ikke blir valgt ut til nøkkelbiotoper får ingen forvaltningsstatus. Dette innebærer at skogeiere står fritt til gjør hva de selv ønsker med skogressursen i disse figurene.

5.4 Prosess for godkjenning og forvaltning av data

5.4.1 Kartleggingsverktøy

Landbruksdirektoratet stiller ikke kartleggingsverktøy til rådighet for kartleggere i forbindelse med gjennomføring av kartleggingen, men stiller krav til hvordan kartleggingen skal utføres og hvordan data skal leveres og på hvilket format. Noen takstfirma har utviklet egen kartleggingsapplikasjon for MiS, mens andre selvstendige kartleggingsfirmaer setter opp eks. QGIS-prosjekt eller Q-Field, for å registrere og kartfeste livsmiljøer.

5.4.2 Kvalitetssikring og godkjenning av data

Det er maskinell kontroll av data for å sikre at alle påkrevde egenskaper er utfylt og at egenskapskombinasjoner er tillatt. Denne kontrollen gjøres automatisk i opplastingsløsningen ved opplasting av data til SBASE2. Nye kartleggingsområder overskriver gamle data dersom disse overlapper. Det er kun den tekniske kvaliteten og at leveransen er fullstendig som kvalitetssikres. Det er ikke kontroller i felt.

Prosess for opplasting beskrives på nettsiden [Veiledning og opplasting av MiS-data hos NIBIO](#).

5.4.3 Forvaltning av data

NIBIO drifter skogbruksplandatabasen (SBASE2) på vegne av Landbruksdirektoratet. Databasen inneholder livsmiljøer, nøkkelbiotoper og kartleggingsområder og i tillegg skogbestand med avgrensning.

5.4.4 Ajourføring av data

Skogbruksmyndighetene krever ingen periodisk gjennomgang av miljøregistreringene, men Norsk PEFC Skogstandard stiller krav til periodisk gjennomgang for å sikre at informasjonen er oppdatert og korrekt. Landbruksdirektoratet og PEFC Norge har sammen utviklet en metodikk for behovsvurdering, som gjennomføres for et bestemt område,

normalt én eller flere kommuner. Statsforvalteren er ansvarlig for å ha en plan for oppdateringen av skogbruksplan med miljøregistreringer i sitt fylke.

I forbindelse med nye skogbruksplanprosjekter, gjennomføres det i forkant en behovsvurdering hvor man sjekker blant annet kvaliteten på miljøregistreringene. Gjennom behovsvurderingen vurderes det hva som eventuelt må gjøres med miljøinformasjonen for å sikre god kvalitet i de nye skogbruksplanene.

Det kan enten være en full revisjon med ny kartlegging av livsmiljøer, eller delvis videreføring hvor enkelte livsmiljøer blir supplert, eller så videreføres livsmiljøene. Annen kjent miljøinformasjon blir typisk sjekket ut i en revisjonsprosess. Eksempel på dette er naturtyper kartlagt etter Miljødirektoratets instruks og DN-håndbok 13.

I behovsanalysen vurderer man kvaliteten på livsmiljøene og de avsatte nøkkelbiotopene. Dersom kvaliteten og sammensetningen er god kan livsmiljøene og nøkkelbiotopene videreføres. Alternativt om det er nødvendig med revisjon eller nykartlegging, av hele eller deler av det analyserte området, etter MiS-metodikken.

Når et nyere kartleggingsprosjekt lastes opp til SBASE2 vil eksisterende data innenfor prosjektets kartleggingsområde erstatte eksisterende data i sin helhet. Skogeiendommer som ikke har bestilt ny kartlegging vil ikke bli ajourført og beholder sine livsmiljøer og nøkkelbiotoper. Skogeiendommer som av PEFC Norge er pålagt å være med på revisjon, men som ikke har deltatt, kan ikke lengre levere sertifisert tømmer. De samme eiendommene vil likevel beholde sine livsmiljøer og nøkkelbiotoper og fylle kravene til forskrift om berekraftig skogbruk § 4. Miljødokumentasjon og miljøregistreringer.

5.5 Kartlag og datasett med opphav i kartleggingen

5.5.1 Før kartlegging

Før kartleggingen skal kartleggingsområdet defineres mht. hvilke arealer som skal vurderes i felt. Ytterligere forberedelser ligger til takstfirmaet, biolog og til den enkelte kartlegger.

5.5.2 Kartleggingsresultat

Resultater fra kartleggingene er utfigurerte livsmiljøer. Når kartleggingene er ferdigstilt og utvalgsprosess samt avgrensning av nøkkelbiotoper er gjennomført, lastes alle data opp i SBASE2 – Skogbruksplandatabasen, som NIBIO drifter på vegne av Landbruksdirektoratet. Resultatene er tilgjengelige for innsyn i Skogportalen i Kilden.

Per 2026 finnes det 5 ulike versjoner av MiS-objekter.

MiS-versjon = 1.0.1-1.0.3 er kartlagt etter NiN og vil alltid ligge innenfor et kartleggingsområde.

MiS-versjon = 99 er ajourførte (men ikke nykartlagt) livsmiljøer og vil alltid ligge innenfor kartleggingsområde.

MiS-versjon = 98 er eksisterende MiS-objekter kartlagt etter opprinnelig MiS-veileder, og som er konvertert fra SBASE til SBASE2 (juni 2023). De ligger alltid utenfor kartleggingsområde og har ikke vært del av MiS-revisjon. Konverterte MiS-objekter (utenfor kartleggingsområder) som ikke er med i en revisjon skal beholdes da dette er miljøinformasjon, uavhengig av om skogeier er med på en revisjonsprosess eller ikke, men disse skal ikke ajourføres.

Kartleggingsområde og Nøkkelbiotoper er alltid flater/polygoner. Mens livsmiljøer kan både være flater, linjer og punktforekomster.

5.5.3 Avledede kartlag

Livsmiljøer:

- Utvalgte livsmiljøer (alle livsmiljøer som egne kartlag)
- Ikke utvalgte livsmiljøer
- Klipte (utvalgte) livsmiljøer

5.5.4 Oppretting av forvaltningsdatasett

Nøkkelbiotoper opprettes for de kartlagte livsmiljøfigurer som er bestemt at skal settes av og som i utvalgsprosessen har fått status «utvalgt livsmiljø».

5.5.5 Forvaltningskartlag

Nøkkelbiotoper

DEL II - Hvordan kunnskapen kan brukes

I dette dokumentet skal vi veilede offentlig forvaltning og private næringsaktører i hvordan resultatene fra naturkartleggingene etter Miljødirektoratets instruks, DN-håndbok 13 og MiS skal brukes i ulike sammenhenger. Direktoratene har ansvaret for myndighetsutøvelsen, og må derfor ta for oss hvilke lover og forskrifter som regulerer denne. Vi veileder om allerede eksisterende kartfigurer etter disse tre kartleggingsmetodene. Vi veileder ikke om å hente informasjon i områder der det ennå ikke er utført slik kartlegging.

Merk: Det er også mange andre kilder til informasjon om miljøverdier som må vurderes i tillegg til data fra disse tre kartleggingene, dette er ikke nærmere omtalt i denne veilederen.

6. Beskrivelse av hvordan kunnskapen kan brukes i forvaltning av skog

Forvaltning av skog reguleres av skogbruksloven med tilhørende forskrifter. Naturmangfoldloven medfører i tillegg at utvalgte naturtyper i skog må vurderes spesielt. I tillegg skal reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II brukes når offentlig myndighetsutøvelse berører naturmangfold. Lovene og forskriftene som berører naturmangfold og hvor de tre naturkartleggingene kan få en relevans er nærmere beskrevet nedenfor.

6.1 Hvor finner vi bestemmelser om de tre naturkartleggingene i lovverket?

6.1.1 Lov om skogbruk (skogbruksloven)

Skogbruksloven har som formål å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfoldet samt hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen (§1). Skogbruksloven er en næringslov for skogbruket, som bygger på prinsippet om frihet under ansvar. Skogeieren har et forvalteransvar for skogen sin, og skal sørge for at alle tiltak i skogen blir gjennomført i samsvar med lov og forskrift. Skogeieren skal ha oversikt over miljøverdiene i egen skog og ta hensyn til dem ved gjennomføring av alle tiltak i skogen (§4). I forarbeidene til skogbruksloven (Ot.prp. 28 (2004-2005)) finner vi at denne plikten til å ha oversikt over miljøverdier følger av miljøinformasjonsloven, og er knyttet til den aktiviteten skogeieren utfører i skogen. Dersom skogeier har fått utarbeidet en skogbruksplan, kreves det ikke mer kunnskap om miljøverdier enn det som fremgår av skogbruksplanen. Har skogeier derimot ikke en skogbruksplan, må vedkommende likevel skaffe seg like mye informasjon om miljøverdiene som en skogbruksplan ville ha vist, og ta de samme hensynene til miljøverdiene som finnes i skogen. Skogbrukslovens §5 fastsetter bestemmelser om skogbruksplanleggingen. Kort oppsummert, omfatter en skogbruksplan skogregistreringer som gir oversikt over skogressursene og miljøverdiene på skogeiendommen og en plan for forvaltningen av disse ressursene.

6.1.2 Forskrift om bærekraftig skogbruk (bærekraftforskriften)

Bærekraftforskriften gir mer konkrete regler for miljøhensyn i skogbruket, enn de overordnede bestemmelsene i lov om skogbruk. I forarbeidene til forskriften går det fram at de konkrete kravene til miljøhensyn i forskrift om bærekraftig skogbruk er utformet som minstekrav og som et "sikkerhetsnett".

Bærekraftforskriftens §3 slår fast at skogeier plikter å ta nødvendige miljøhensyn ved gjennomføring av tiltak i skogen, og at skogeier også skal sørge for at de som utfører

arbeid i skogen tar slike hensyn. I § 4 finner vi bestemmelsen om at skogeier skal kunne gjøre rede for de miljøhensynene som ligger til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen. Videre slår § 4 fast at hogst normalt bare kan skje i områder hvor det er gjennomført miljøregistreringer. Slike miljøregistreringer skal følge den gjeldende MiS-metodikken (jf. forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer). Med normalt menes her områder hvor man har fått tilbud om skogbruksplan med slike miljøregistreringer. Ved hogst i områder der slike registreringer ennå ikke er gjennomført, skal de føre-var-tiltakene som er nedfelt i Norsk PEFC Skogstandard legges til grunn. Dersom skogeier har fått et slikt tilbud om skogbruksplan med miljøregistreringer og har takket nei faller normalt muligheten til å bruke en slik føre-var-rutine bort, og skogeier må skaffe seg en skogbruksplan med miljøregistreringer for hele skogeiendommen. Føre-var-rutinen innebærer at skogbruksleder vurderer om det er miljøelementer som skal ivaretas for det konkrete hogstområdet.

I § 5 finner vi bestemmelsene for en rekke konkrete miljøhensyn som skal tas ved gjennomføring av skogbrukstiltak. Og i denne står det blant annet at ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal skogeieren sørge for at verdiene i viktige livsmiljø og nøkkelbiotoper blir tatt vare på i samsvar med retningslinjene i Norsk PEFC Skogstandard. MiS-metodikken innebærer en bruttoregistrering av livsmiljøer med påfølgende utvalgsprosess. Viktige livsmiljøer skal forstås som de livsmiljøene som i denne prosessen har fått statusen «utvalgt livsmiljø» og tilsvarer Nøkkelbiotopfigur.

6.1.3 Utvalgte naturtyper i skog

Utvalgte naturtyper er omtalt i naturmangfoldlovens §§ 52-55. Etter disse bestemmelsene kan bestemte naturtyper i hele eller deler av landet velges ut som utvalgt naturtype. Ved utøvelsen av aktsomhetsplikten etter naturmangfoldloven § 6 skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand. Utvalgte naturtyper er nærmere spesifisert i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, hvis formål er å «ivareta mangfoldet av naturtyper innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype.»

Naturmangfoldlovens § 54 sier at "Skogbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Tilbakemelding fra kommunen skal foreligge før tiltaket utføres." Denne veilederen tar ikke for seg saksbehandling som angår utvalgte naturtyper.

Utvalgte naturtyper kan ha opphav både i kartlegginger etter Miljødirektoratets instruks eller DN-håndbok 13, men er samlet i felles kartdatasett, se kap.3.5.5 og 4.5.5.

6.2 Bruk av informasjon fra de tre naturkartleggingene ved normal hogst

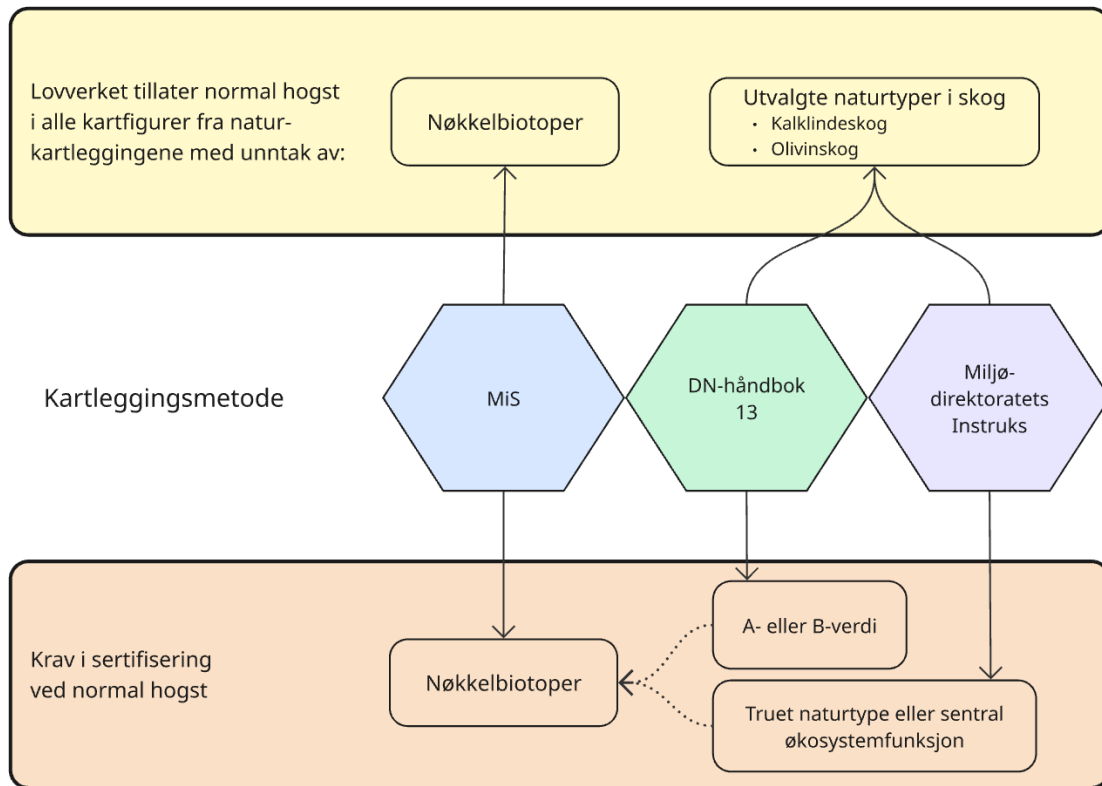
Hogst som ikke krever melding eller tillatelse, benevnes i denne veilederen som «normal hogst». For normal hogst er det ingen offentlig myndighetsutøvelse i forkant. Lovverket tillater normal hogst i alle kartfigurer fra naturkartleggingene, med unntak av nøkkelbiotoper og utvalgte naturtyper i skog.

Offentlig myndighetsutøvelse skjer når myndighetene treffer enkeltvedtak i forvaltningssaker, fastsetter forskrifter, tildeler tilskudd eller utøver sin offentlige myndighet på annen måte. Naturmangfoldloven §7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking) stiller krav til saksbehandlingen

§ 7.(prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

Skogbruksmyndigheten vurderer derfor ikke reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven før normal hogst, men i saker der det fattes enkeltvedtak kan prinsippene komme til anvendelse. Dette kan eksempelvis være behandling av søknad om hogst etter Marka-forskriften, eller behandling av søknad om bygging av landbruksvei.

Figur 4 Lowerket tillater normal hogst i alle kartfigurer fra naturkartleggingene med unntak av nøkkelbiotoper og utvalgte naturtyper. I nøkkelbiotoper kan skjøtsel være tillatt. Dette står beskrevet som behandlingsforslag, og krever ingen melding. Skogbruksaktivitet i utvalgte naturtyper har meldeplikt, og inngår derfor ikke i normal hogst. Sertifiseringen derimot stiller strengere krav til hvilken informasjon fra naturkartleggingene som skal vurderes og ivaretas.

Dersom skogeier har skogbruksplan med miljøregistreringer og tar hensyn til nøkkelbiotopene som er avsatt i skogbruksplanen, regnes dette som en tilstrekkelig oversikt over miljøverdier i skog. Nøkkelbiotopene skal settes av urørt eller forvaltes på en måte som opprettholder, eller som forbedrer, forholdene for det biologiske mangfoldet. Det innebærer at noe hogst/skjøtsel/uttak av trær kan være tillatt. Dette kravet gjelder både etter bærekraftforskriftens bestemmelser og i Norsk PEFC Skogstandard.).

Norsk PEFC Skogstandard og skogstandarden FSC Norge stiller derimot flere krav, både til hvordan naturtyper etter MI-instruksen og DN-håndbok 13 skal inngå i planlegging, og ved direkte hensyntagen, nedfelt i flere kravpunkter i sertifiseringsordningene. I det videre omtales kun Norsk PEFC Skogstandard, fordi den har vesentlig større oppslutning og omfang enn FSC i Norge.

For Norsk PEFC Skogstandard gjelder dette for:

- Kravpunkt 3. Planlegging i skogbruket
- Kravpunkt 4. Landskapsplan
- Kravpunkt 8. Bevaring av skogarealet

- Kravpunkt 18. Bruk av plantevernmidler
- Kravpunkt 19. Gjødsling og næringsbalanse
- Kravpunkt 21. Påskoging og treslagsskifte
- Kravpunkt 22. Nøkkelbiotoper
- Kravpunkt 23. Biologisk viktige områder
- Kravpunkt 28. Myr og sumpskog

Norsk PEFC Skogstandards kravpunkt 22 *Nøkkelbiotoper* har særskilte regler om forholdet mellom nøkkelbiotoper som er kartlagt etter MiS-instruksen og naturtypekartlegginger etter Miljødirektoratets instruks eller DN-håndbok 13.

Deler av kravpunkt 22 *Nøkkelbiotoper* er gjengitt under slik det står i Norsk PEFC Skogstandard av 2022 (gjeldende versjon per mars 2026).

Konsultasjon med miljødatabaser

Ved planlegging av hogst skal eksterne kilder for miljøinformasjon i databasene Artskart, Narinbase og Naturbase være konsultert. Der skogbrukstiltakene vil kunne berøre kartfestet miljø-informasjon, som listet opp under, og den kartfestede informasjonen ikke tidligere er vurdert i forbindelse med utvelgelse av nøkkelbiotoper, skal person med skogbiologisk kompetanse vurdere om det bør etableres en eller flere nøkkelbiotoper i området.

Informasjonen som i så tilfelle krever en vurdering er:

- *trueete arter*
- *trueete naturtyper*
- *nasjonalt viktige naturtyper (A-verdi, eller tilsvarende verdisetting i Narin) etter DN- Håndbok 13.*
- *Regionalt viktige naturtyper (B-verdi eller tilsvarende verdisetting i Narin) etter DN- Håndbok 13*
- *naturtyper med «sentral økosystemfunksjon» kartlagt etter Miljødirektoratets instruks, med registrerte NiN- egenskaper som indikerer at det kan være viktige livsmiljøkvaliteter*

Vurdering av behovet for å etablere nøkkelbiotoper baseres på MiS-metodikken eller annen offentlig godkjent metode.

Informasjon i underpunkt 2 og 5 framkommer etter kartlegging med Miljødirektoratets instruks, mens underpunkt 3 og 4 framkommer etter DN-håndbok 13 kartlegging.

Kravpunkt 22 i Norsk PEFC Skogstandard innebærer følgelig at skogeier og tømmerkjøpere må være ekstra oppmerksomme på om det har kommet til en naturtypekartlegging i tiden etter at skogeier fikk sin skogbruksplan med miljøregistreringer. Skogeier underrettes ikke om at det har kommet slike nye naturtypefigurer på eiendommen. Dersom skogbiologisk kompetanse vurderer at naturtypen har livsmiljøkvaliteter og skal ivaretas som nøkkelbiotop, skal dette kartlegges og kartfestes, og kartleggingsområde, livsmiljø og nøkkelbiotop skal lastes opp i SBASE2.

6.3 Bruk av informasjon fra de tre naturkartleggingene ved saksbehandling

6.3.1 Naturmangfoldlovens regler om bærekraftig bruk

Enkeltvedtak og annen myndighetsutøvelse skjer på grunnlag av mange ulike regelverk, i ulike sektorer og på ulike forvaltningsnivåer. Reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II får anvendelse når offentlig myndighetsutøvelse berører naturmangfold.

Reglene om bærekraftig bruk har en betydning som verktøy for å kunne nå forvaltningsmålene i nml. §§ 4 og 5. Forvaltningsmålene oppstiller som overordnet mål at naturtyper, økosystemer og arter i norsk natur skal ivaretas. For at prinsippene skal få anvendelse, må det foreligge en konkret og direkte årsakssammenheng mellom utøvingen av myndighet/tildeling av tilskudd/forvaltning av fast eiendom og påvirkning av naturmangfold. De alminnelige bestemmelsene om bærekraftig bruk i naturmangfoldlovens kapittel II sier hvordan dette skal skje i de enkelte beslutningene, og utgjør en felles retningslinje for hvordan naturmangfold skal beskrives og vurderes på tvers av loverk.

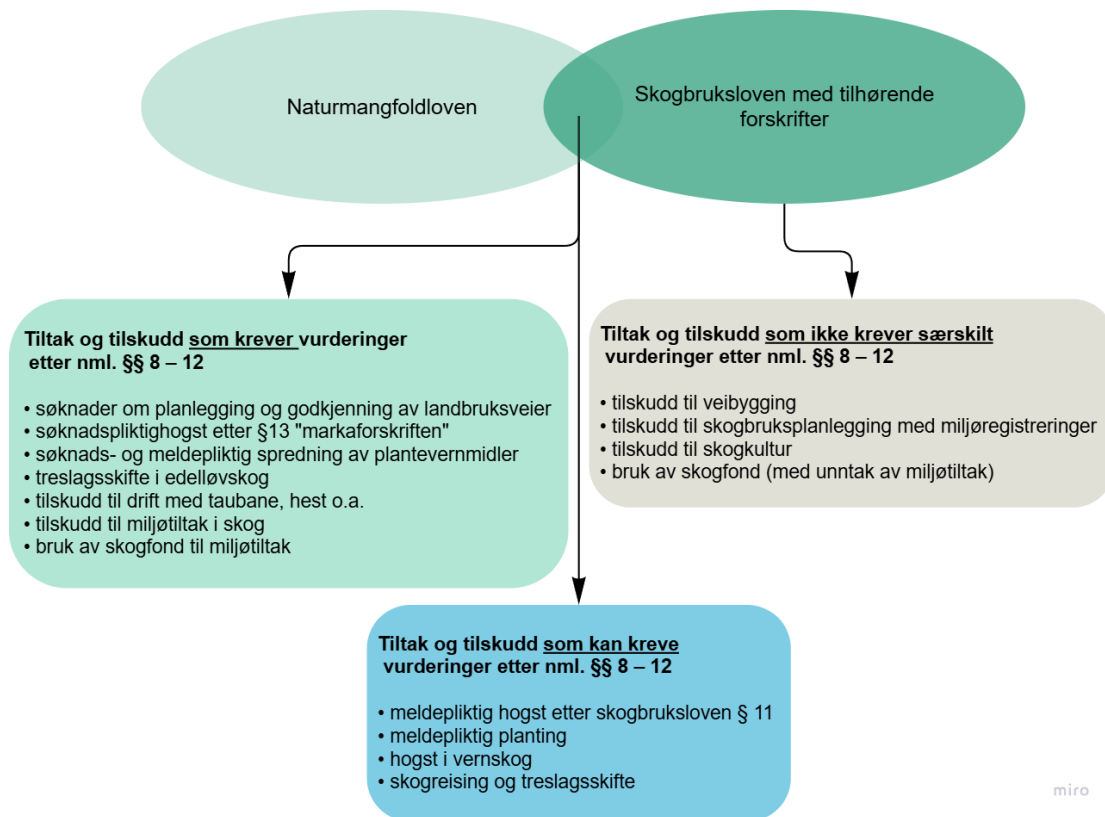
Naturmangfoldloven virker altså sammen med sektorregelverket, mens de enkelte beslutningene hjemles i sektorregelverket eller i spesifikke paragrafer i naturmangfoldloven. Det betyr at prinsippene i naturmangfoldloven utgjør hensyn eller betraktningmåter som forvaltningen må bruke. Det har betydning både for tilrettelegging av beslutningsgrunnlaget og for avveiningen som gjøres når beslutningen tas.

Selv om prinsippene i naturmangfoldloven skal legges til grunn og vektlegges, vil de ikke alltid bli avgjørende i en sak. Hensynet til naturmangfold må veies mot andre viktige samfunnsinteresser. Forvaltningsmålene er målsettinger for arter og naturtyper, mens reglene om bærekraftig bruk er retningslinjer for å nå målene. [KLDs Veileder til naturmangfoldloven](#) kapittel II sier at: "Jo mer truet naturmangfoldet som berøres av et tiltak er, jo lettere vil tiltaket komme i konflikt med forvaltningsmålene." Det forvaltningsorganet som behandler saken, kan komme til at de samfunnsmessige hensynene som taler for å gjennomføre et tiltak er så sterke at tiltaket bør tillates, selv om det gjør det vanskeligere å nå forvaltningsmålene i naturmangfoldloven.

Reglene om bærekraftig bruk har også betydning ved at de stiller krav til saksbehandlingen. Det fremgår av nml. § 7 første punktum at prinsippene har virkning som retningslinjer. For beslutninger som berører natur og der reglene om bærekraftig bruk skal brukes, skal det stå i beslutningen hvordan de ulike prinsippene er vurdert, og hvordan prinsippene er vektlagt, i saksbehandlingen (§ 7 annet punktum). Dette er et særskilt krav til begrunnelsen for avgjørelsen som kommer i tillegg til den alminnelige regelen i forvaltningsloven § 25. Hvilken vekt prinsippene og hensynet til naturmangfoldet blir tillagt, avhenger av naturmangfoldet og i hvilket omfang det vil bli berørt, veid opp mot andre samfunnshensyn i saken. Derfor vil vekten av prinsippene variere ut fra situasjonen i den enkelte sak.

Landbruksdirektoratets veileder, [Praktisk bruk av naturmangfoldloven ved behandling av skogsaker](#), gir en bred innføring i praktisk bruk av naturmangfoldlovens regler om bærekraftig bruk i saker som behandles etter lov om skogbruk (skogbruksloven) med tilhørende forskrifter. Veilederen gir en oversikt over hvilke tiltak og tilskuddsordninger i skogbruket hjemlet i skogbrukslova som krever vurderinger etter nml. §§ 8- 12, hvilke tiltak som *kan* kreve vurderinger etter nml. §§ 8-12, og hvilke tiltak som ikke krever en særskilt vurdering etter nml. §§ 8 – 12. Figuren nedenfor er hentet fra veilederen, og kan brukes som et verktøy for å finne ut om saker etter skogbruksloven med tilhørende forskrifter også krever behandling etter nml. §§ 8 – 12.

Når tiltak *kan* kreve vurderinger etter nml. §§ 8-12, så handler dette om at en meldeplikt ikke nødvendigvis ender opp i et enkeltvedtak. Det er akkurat på dette punktet forskjellen mellom søknads- og meldeplikt ligger. En søknad krever alltid et svar i form av et enkeltvedtak. En hogstmelding kan derimot anses som godkjent når fristen for å gi tilbakemelding fra forvaltningen er utløpt, og tiltakshaver ikke har fått et svar. Når forvaltningen unnlater å følge opp tiltak som er omfattet av meldeplikt, er det ikke krav til at forvaltningen vurderer tiltaket etter reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven §§ 8-12. Tiltaket blir da å anses som normal hogst med melding i forkant som ikke ender opp i et svar fra det offentlige (jf. kap 5.3.1 i KLDs veileder til naturmangfoldloven). I tillegg til de nevnte skogsakene vil også saker hjemlet i naturmangfoldloven, som søknadspliktig planting jf. forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål og tiltak i utvalgte naturtyper kreve vurdering etter nml. §§ 8-12 ettersom disse medfører søknad eller melding, og derfor innebærer offentlig myndighetsutøvelse.

Figur 5 Figuren kan brukes som et verktøy for å finne ut om saker etter skogbruksloven med tilhørende forskrifter også krever behandling etter nml. §§ 8 – 12. Figuren er hentet fra veilederen Praktisk bruk av naturmangfoldloven ved behandling av skogsaker (LDIR, 2015). Etter at veilederen ble utgitt har behandling av saker etter landbruksveiforskriften endret vedtaksmyndighet fra statsforvalter til kommunen, og både i markaforskriften og ifm. planting av utenlandske treslag til skogbruksformål har meldeplikt blitt erstattet av søknadsplikt.

6.3.2 Vurderinger etter naturmangfoldloven §§ 8 - 12

Når man skal vurdere reglene om bærekraftig bruk i forbindelse med offentlig myndighetsutøvelse, vil det ofte være naturlig å begynne med naturmangfoldlovens (nml.) § 8 *kunnskapsgrunnlaget*. Videre skal det gjøres en vurdering av nml. § 10 *samlet belastning* hvor tiltakets påvirkning på naturmangfoldet, sammen med andre tilsvarende tiltak/inngrep, andre typer tiltak og andre påvirkningsfaktor ses samlet. Førre-var-prinsippet (nml. § 9) angir hvordan man skal håndtere usikkerheten knyttet til hvilket naturmangfold som påvirkes av den aktuelle beslutningen og/eller hvilken effekt beslutningen vil ha på naturmangfoldet. Vurderinger av §§ 11 og 12 vil ofte omtales samlet, og dreier seg om å vurdere hvordan tiltaket kan unngå skade på naturmangfoldet gjennom at det stilles vilkår om f.eks. driftsmetode, tidspunkt for gjennomføring, og at tiltakshaver dekker merkostnaden for en slik gjennomføring.

§8. (kunnskapsgrunnlaget)

Det følger av naturmangfoldloven § 8 at myndighetene skal, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Hovedregelen er at nml. § 8 ikke stiller krav til innhenting av ny kunnskap, men at en skal legge til grunn eksisterende og tilgjengelig kunnskap om hvilken natur som kan påvirkes av beslutningen.

Hvis et område ikke er kartlagt, eller kartlagt etter en av kartleggingsmetodene, kan nml. § 8 være oppfylt samtidig som kunnskapen ikke er tilstrekkelig. Da kan man være i en situasjon hvor man må vurdere føre-var-prinsippet (§ 9). Det samme gjelder hvis det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om et inngreps virkning på naturmangfold.

I vurderingen av § 8 skal man

- 1) finne ut hvilket naturmangfold som kan påvirkes av beslutningen,
- 2) finne ut av hvilken tilstand dette naturmangfoldet har, og
- 3) finne ut hvilke effekter beslutningen vil ha på naturmangfoldet.

Vurderingene av disse tre spørsmålene utgjør til sammen kunnskapsgrunnlaget. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og den risikoen et tiltak medfører for skade på naturmangfoldet. Generelt vil det være slik at jo viktigere miljøverdier som blir berørt av et tiltak, desto grundigere bør beskrivelsen av miljøverdiene være.

Spørsmålet om det foreligger tilstrekkelig kunnskap er en konkret vurdering som må gjøres i den enkelte sak.

§10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning skal sikre at de ulike påvirkningsfaktorene ses i sammenheng og at den totale belastningen på arter, naturtyper og økosystemer ikke overstiger tålegrensen i §§ 4 og 5.

Økosystemtilnærming baserer seg på at effektene på én art eller én naturtype må vurderes i lys av hvordan dette påvirker hele økosystemet de er en del av. Økosystemtilnærmingen innebærer at inngrep som berører for eksempel én naturtype, ikke bare kan vurderes i forhold til denne naturtypen. Man må også vurdere om effektene på naturtypen kan påvirke det økosystemet som naturtypen er en del av.

Dersom det finnes kartfigurer fra naturkartlegging i et område, må det vurderes hva slags effekt det aktuelle tiltaket vil ha på naturtypene som er registrert. Tiltak som har negativ effekt på naturtypene må vurderes mot prinsippet om samlet belastning, for å sikre at tiltaket ikke medfører at den totale belastningen på naturtypene overstiger tålegrensen, jf. nml. i §§ 4 og 5. Disse vurderingene skal balanseres, og avveies opp mot det aktuelle sektorlovverket saken tilhører.

I vurdering av samlet belastning kan det være relevant å se på arealet også utenfor den naturen som berøres av tiltaket. Vurderingene skal ses på i sum med andre tidlige,

nåværende og realistiske fremtidige påvirkninger i samme område. Spørsmålet om hvor stort influensområde som skal ligge til grunn er en konkret vurdering som må gjøres i den enkelte sak.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Føre-var-prinsippet (nml. § 9) kommer til anvendelse når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturmangfold og/eller virkningene på naturmangfold, og en rimelighetsvurdering etter § 8 første ledd gjør at man ikke kan forvente nærmere vitenskapelige undersøkelser. Det er en forutsetning for bruk av føre-var-prinsippet, at man kan bygge på funn eller observasjoner som gir grunnlag for en reell risikovurdering. Det er med andre ord ikke sånn at generell usikkerhet knyttet til manglende kartlegging av et område, medfører bruken av føre-var-prinsippet. Det må foreligge indikasjoner på at konkrete arter eller naturtyper vil berøres av inngrepet.

Hvis det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap, skal det etter § 9 første punktum tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Det kan skje ved å gi en begrenset tillatelse eller sette vilkår som vil beskytte naturmangfoldet, og om nødvendig ved å avslå søknaden. Men § 9 første punktum er ikke noen bindende retningslinje om at enhver skade skal unngås. Om en skade er "vesentlig", avhenger av en konkret vurdering av blant annet hvor omfattende virkningene vil bli, om skaden er varig eller forbigående og hvor truet eller på annen måte verdifullt naturmangfoldet som kan bli utsatt for skade er. Skaden vil lettere anses som vesentlig ved skade på truet eller nær truet natur. Skade som gjør det vanskeligere å nå eller opprettholde forvaltningsmålene i §§ 4 og 5, vil alltid anses som vesentlig skade.

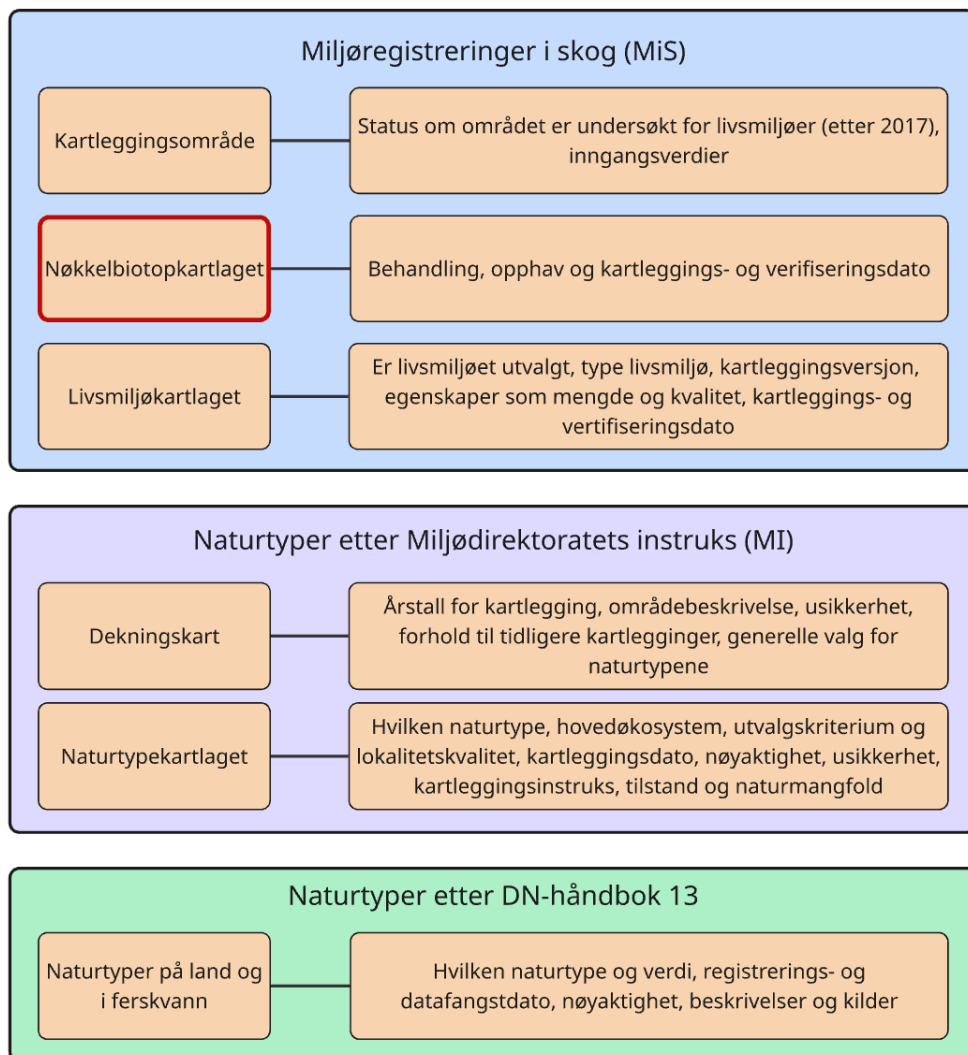
§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver) og

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Paragraf 11 sier at kostnadene skal bæres av tiltakshaver. Med det menes at merkostnadene ved miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering skal bæres av tiltakshaveren selv. Det er derimot ikke hjemmel for å pålegge tiltakshaveren kostnader. Det må finnes i andre lover eller i alminnelige forvaltningsrettslig vilkårslære. Vurderingene av § 11 fremgår ofte indirekte ved at det stilles vilkår for gjennomføringen av tiltaket. Dette kombineres i vurderingene av § 12. Når en skal vurdere miljøvennlige teknikker og driftsmetoder er det naturlig å vurdere hvordan tiltaket kan gjennomføres for å unngå eller begrense skaden på naturmangfoldet.

6.3.3 Konkret veiledning i bruk av informasjon fra de tre naturkartleggingsmetodene ved vurdering av nml. §§ 8 - 12

Etter naturmangfoldlovens bestemmelser skal all eksisterende, relevant og tilgjengelig kunnskap vurderes. Dette innebærer at naturregistreringer etter DN-håndbok 13 og Miljødirektoratets instruks skal vurderes sammen med Miljøregistreringer i Skog, dersom slik informasjon foreligger. Informasjon fra de tre naturkartleggingene må også vurderes sammen med annen informasjon om arter og økosystemer, men dette omtales ikke nærmere i denne veiledningen.

Figur 6 Fra de tre naturkartleggingene kommer det flere ulike kartlag som alle inneholder informasjon som kan inngå i kunnskapsgrunnlaget. De mest sentrale egenskapene å kjenne til er beskrevet i tilknytning til det konkrete kartlaget. Nøkkelbiotopkartlaget er markert i rødt fordi det er det eneste kartlaget som er gitt en formell forvaltningsstatus i skogbrukslovgivningen.

6.3.3.1 Miljøregistreringer i skog (MiS)

Kartene (kartleggingsområde, livsmiljøer og nøkkelbiotoper) som oppstår i Miljøregistreringer i skog er alle relevante for å forstå kunnskapsgrunnlag om naturmangfold. Sentralt er at Nøkkelbiotoper er gitt en forvaltningsstatus og skal ivaretas slik det er beskrevet i bærekraftforskriften §5 første ledd ved gjennomføring av skogbrukstiltak.

Kartleggingsområde eksisterer kun for kartlegginger som er utført etter om lag 2017 og viser hvilke områder som er undersøkt for livsmiljøer. Arealet innenfor kartleggingsområdet kan derfor brukes til å utelukke at det finnes viktige livsmiljøer på arealer der slike livsmiljøer ikke er utfigurert i kartet. For arealer som er kartlagt tidligere enn om lag 2017 og som ikke ligger innenfor kartleggingsområde for MiS, men som likevel har utfigurerte livsmiljøer og nøkkelbiotoper, må en være mer varsom og undersøke nærmere om arealet der tiltaket skal gjennomføres har vært gjenstand for MiS-kartlegging.

Inngangsverdier viser om det er brukt nasjonale eller regionale inngangsverdier for kartleggingen. Status (undersøkt/ikke undersøkt) angir om arealet er undersøkt for livsmiljøer.

Nøkkelbiotopkartlaget er et forvaltningskartlag som har en **formell status** i saker etter skogbruksloven. Opphav til nøkkelbiotopen gir informasjon om grunnlaget for hvorfor nøkkelbiotopen er utfigurert. Opphavet er som regel MiS-livsmiljøer, men det kan også være annet opphav.

Skjøtselstiltak kan være tillatt i en nøkkelbiotop. Dette kan være angitt med Behandling = skjøtsel. Det er som regel angitt merknad dersom skjøtsel er tillatt. Dette kan eksempelvis være skjøtsel langs tilgrensende veier og uttak av gran i lauvskog.

Kartleggingsdato og Verifiseringsdato er to sentrale egenskaper som kan si noe om alderen på registreringen og når nøkkelbiotopen sist ble ajourført.

Livsmiljøkartlaget viser hvilket faktisk naturmangfold som ligger til grunn for nøkkelbiotopen.

Utvalgt livsmiljø (ja/nei) er sentral informasjon. Utvalgte livsmiljø (ja) skal ivaretas som nøkkelbiotoper. Kartlagte livsmiljøer som ikke blir valgt ut til nøkkelbiotoper får ingen særskilt forvaltningsstatus, men inneholder likevel miljøinformasjon.

Hvilket livsmiljø kartfiguren har er angitt i Livsmiljø. I [veileder for kartlegging av MiS-livsmiljøer etter NiN](#) står det kort beskrevet hvilket naturmangfold livsmiljøet ivaretar, og nærmere beskrivelser kan også finnes i Natur i Norge (NiN) sin dokumentasjon av [variabler](#).

Hva livsmiljøene inneholder av mengde og kvalitet, som for eksempel grunntype, konsentrasjoner av død ved og treslag, vil du finne i egenskapsinformasjonen på den enkelte figur. Livsmiljøfigurene har ulik egenskapsinformasjon etter type livsmiljø og de har ulik mengde informasjon avhengig av når de ble kartlagt. Ved videreføring av livsmiljøer er det ikke krav til at alle livsmiljøegenskapene skal kartlegges på nytt, og disse figurene (MiS-versjon 98 eller 99) vil ofte ha lite egenskapsinformasjon, mens ved nykartlegging (MiS-versjon= 1.0.1 – 1.0.3) skal alle kartlagte variabler være tilgjengelig.

Det kan være flere livsmiljøer som ligger til grunn for samme nøkkelbiotop. I Skogportalen i NIBIOs Kilden vil flere livsmiljøer listes opp nedenfor hverandre i infoboksen, dersom flere livsmiljøer er overlappende.

For MiS må saksbehandler selv vurdere om lokaliteten representerer truet natur basert på hvilket livsmiljø som er registrert.

Kartleggingsdato og Verifiseringsdato er to sentrale egenskaper som kan si noe om alderen på registreringen og når livsmiljøet sist ble ajourført.

6.3.3.2 Naturtyper kartlagt etter Miljødirektoratets instruks

Kartene (dekningskart og naturtyper) som oppstår gjennom kartlegging med Miljødirektoratets instruks er begge relevante som kunnskapsgrunnlag om naturmangfold. Kartleggingen er et nøytralt kunnskapsgrunnlag, og det er opp til saksbehandler å vurdere informasjonen i kartene.

Om det er kartlagt med Miljødirektoratets instruks, er det angitt i kartlaget «Dekningskart». Miljødirektoratets instruks for kartlegging av naturtyper er den av de tre kartleggingsmetodene beskrevet her som omfatter flest naturtyper. Det er bare denne kartleggingsmetoden som viser rødlistede naturtyper direkte. Innenfor dekningskartet skal alle naturtyper som tilfredsstiller kriteriene i kartleggingsveilederen figureres ut. Arealer uten figurer har følgelig ikke slike naturtyper.

Kartlegging gjennomført i 2018 kan imidlertid mangle enkelte rødlistede naturtyper etter Norsk rødliste for naturtyper 2018.

Dekningskart

Årstall viser året området ble kartlagt. I dekningskartet kan det også være lagt inn generell informasjon om området (områdebeskrivelse), usikkerhet som gjelder hele prosjektområdet, beskrivelse av forhold til tidligere kartlegging, og beskrivelse av valg som er tatt som er felles for alle naturtypene i området (Generelle valg for naturtypene). Disse fire egenskapene er foreløpig lagt inn for et fåtall prosjekter, men informasjonen er relevant når feltene er fylt ut.

Naturtypekartlaget

Hver lokalitet har et faktaark. Dette faktaarket bør benyttes som kilde til informasjon.

Alle lokaliteter viser naturtype, utvalgskriterium og lokalitetskvalitet. Utvalgskriterium angir hvorfor en naturtype har blitt kartlagt. Disse tre egenskapene vil til sammen langt på vei si hvilket naturmangfold som kan påvirkes av beslutningen, hvilken tilstand dette naturmangfoldet har, og være et grunnlag for å finne ut hvilke effekter beslutningen vil ha på naturmangfoldet. Dersom en kartlagt naturtype er på Norsk rødliste for naturtyper vises rødlistestatus i egenskapen utvalgskriterium.

Kartleggingsdato viser hvilken dato en gitt lokalitet ble kartlagt. Nøyaktighet viser grensesettingspresisjonen i antall meter. Usikkerhet viser om det er knyttet usikkerhet til naturtypen eller lokalitetskvaliteten. Hvis det er usikkerhet følges dette alltid av en usikkerhetsbeskrivelse som forklarer hva som er usikkert og hvorfor.

Utvalgskriterium kan, i kartleggingsresultater fra 2018, være "Ingen status" eller "Se beskrivelse naturtype". Det betyr henholdsvis at naturtypen ikke lenger kartlegges, eller bare delvis kartlegges. Beskrivelse av naturtypen ligger i faktaarket og inneholder veiledning for å finne dagens utvalgskriterium for disse lokalitetene.

Kartleggingsinstruks inneholder lenke til kartleggingsinstruksen som lå til grunn for kartleggingen. I instruksen står det hvilke variabler som var definerende for en gitt naturtype akkurat det året naturtypen ble kartlagt.

Tilstand og naturmangfold er registrert i alle lokaliteter. Kombinasjonen av disse to angir naturtypens samlede lokalitetskvalitet. Hvilke egenskaper som ligger til grunn for vurdering av tilstand og naturmangfold er spesifikk for den enkelte naturtype. Tilstandsbeskrivelse og naturmangfoldbeskrivelse oppsummerer i tekst hvilken/hvilke egenskaper som var utslagsgivende for at lokaliteten har fått den tilstanden og naturmangfolds-skåren den har fått. Alder på skogen er for svært mange naturtyper en sentral tilstandsvariabel.

Noen naturtyper er definert av skogens alder sammen med andre egenskaper. For disse typene er alder inngangsverdi for utfigurering (definerende variabel) og forekommer ikke som tilstandsvariabel (se Tabell 1 om typer som er definert av skogens alder). Alle variabler som er registrert er gjengitt direkte, med registrert trinn, på hver lokalitet. I faktaarket er variablene sortert i Tilstandsvariabler, Naturmangfoldsvariabler, NiN kartleggingsenhet(er) og Definerende variabler.

Om det var forekomst av rødlistearter på kartleggingstidspunktet kommer også fram i faktaarket (omtalt under naturmangfoldsbeskrivelse og registrert som naturmangfoldsvariabel).

Hovedøkosystem viser hvilket hovedøkosystem en naturtype er del av.

6.3.3.3 *Naturtyper kartlagt etter DN-håndbok 13*

Naturtypekartet som oppstår gjennom kartlegging etter DN-håndbok 13 er relevant som kunnskapsgrunnlag om naturmangfold. DN-håndbok 13 har ikke dekningskart, så med mindre det finnes naturtypeforekomster i området, er det ikke mulig å si om det er kartlagt eller ikke. Dersom det foreligger DN-Håndbok 13-figurer innenfor dekningskartet for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks, skal man se bort fra disse figurene, fordi Miljødirektoratets instruks-kartleggingen er en nyere kartlegging med bedre dokumentasjon for de samme verdiene.

Der det ikke finnes dekningskart for Miljødirektoratets instruks er det relevant å vurdere naturtyper kartlagt etter DN-Håndbok 13. Kartlegging etter DN-Håndbok 13 dekker imidlertid ikke alle rødlistede naturtyper.

Hver lokalitet har et faktaark. Dette faktaarket bør benyttes som kilde til informasjon.

Faktaarket for kartfiguren viser naturtype og verdi. Naturtype er sentralt for hvilket naturmangfold som påvirkes av beslutningen.

Registreringsdato viser når området ble kartlagt i felt. Nøyaktighetsklasse viser grensesettingspresisjonen i antall meter. I karttjenesten (WMS-tjenesten) vises også datafangstdato som er dato for når et objekt ble digitalisert eller levert til Naturbase, som for de fleste nyere lokaliteter er nokså lik som registreringsdato. Datafangstdato er vurdert som mindre viktig enn registreringsdato, og ligger ikke i faktaarket. Dersom det er utført ajourhold av innholdet eller avgrensningen som er registrert på lokaliteten basert på feltarbeid skal registreringsdato være oppdatert. Dersom det er utført endring uten feltarbeid vil bare datafangstdato være oppdatert. Ajourhold kan også være beskrevet i ett av tekstfeltene.

Ytterligere informasjon om lokaliteten er beskrevet med tekst i faktaarket. Tekstene Naturtyper og utforming, og Verdi begrunnelse gir ofte informasjon om hvilket naturmangfold lokaliteten inneholder og hvilken tilstand dette naturmangfoldet har. For naturtyper som er kartlagt etter DN-håndbok 13 må saksbehandler selv vurdere om lokaliteten er en truet naturtype basert på hvilken naturtype som er registrert og informasjonen i tekstfeltene.

Hvem som kartla området, og i hvilken sammenheng, kan for eksempel stå i feltene Innledning og Kilder.

Feltet Artsmangfold kan for eksempel inneholde informasjon om skogen er gammel, eller om det er registrert rødlistearter innen naturtypen. Rødlistestatusen for arten stammer fra kartleggingstidspunktet og gjenspeiler ikke nødvendigvis dagens rødlistestatus.

6.4 Oppfølging av lover, forskrifter og Norsk PEFC Skogstandard

Myndighetene har ansvaret for å kontrollere at lovverket blir fulgt, og kontroll av oppfyllelse av kravene i skogstandardene er ikke de offentlige myndighetenes oppgave.

Norsk PEFC Skogstandard er den sertifiseringsordningen i Norge som har størst oppslutning, både i antall skogeiendommer og i areal. Gruppesertifisering er den dominerende formen for sertifisering av skog i Norge. Gruppesertifisering innebærer at skogeiere blir sertifisert under ett felles sertifikat, som forvaltes av en gruppesertifikatholder. Enkelteiendommer kan også være direkte sertifisert på individuell basis.

Skogeiere som sertifiseres via gruppesertifikatet i Norsk PEFC Skogstandard skal være tilsluttet gruppesertifikatholder gjennom en skriftlig skogsertifiseringsavtale. Avtalen forplikter skogeierne til å forvalte skogen i henhold til kravene i Norsk PEFC Skogstandard.

Sertifikatholder har blant annet ansvar for å kontrollere og dokumentere at gruppens medlemmer oppfyller kravene i sertifiseringssystemet¹. Sertifikatholder skal også implementere et internkontrollsystem for kontroll av hele gruppens samsvar med Norsk PEFC Skogstandard, PEFC N 02:2022. Systemet skal bestå av egenkontroll, internkontroll og intern revisjon (PEFC N 03:2022, kap 8). For å kontrollere at internkontrollsystemet følges blir gruppesertifikatholder årlig revidert av en ekstern revisor.

Gruppesertifikatholder skal ha rutiner for å kontrollere og avdekke mulige sertifiseringsavvik. Feil som oppdages av andre enn skogeier og gruppesertifikatholder, og meddeles som klage, skal behandles etter samme rutiner.

Allmennheten kan melde mulige brudd på lovverket til kommunen, som har plikt til å følge opp slike meldinger. Tips om brudd på lovverket bør også rettes til sertifikatholder. Brudd på sertifiseringskrav skal rettes til gruppesertifikatholder.

---

¹ KRAV VED GRUPPESERTIFISERING. PEFC N 03:2022. Kap 5.2. pkt. 11

7. Beskrivelse av hvordan kunnskapen kan brukes i arealplansaker

Med arealplansaker menes de ulike prosessene i planlegging av arealbruk og gjennomføring av utbygging. Disse prosessene reguleres av plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter. Miljødirektoratet har lagt føringer for hvordan data fra kartlegging av naturtyper skal brukes i arealplansaker.

Miljødirektoratet veileder om hvordan naturtyper etter Miljødirektoratets instruks og DN-håndbok 13 brukes i arealplanlegging på Miljødirektoratets nettside: [Hvordan skal naturtypedata brukes i arealforvaltning? - miljodirektoratet.no](https://www.miljodirektoratet.no). Vi gjentar ikke alt innhold herfra i denne veilederen, men fokuserer på overlapp mellom instruksene og koblinger mot MiS.

Den mest oppdaterte kunnskapen om naturtyper skal brukes. Der naturtyper etter Miljødirektoratets instruks er kartlagt i samme areal som registrerte naturtypelokaliteter etter DN-håndbok 13, skal kartleggingen etter Miljødirektoratets instruks legges til grunn.

Utenfor dekningskartet for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks kan eksisterende data etter DN-håndbok 13 ligge til grunn for arealforvaltning. Dersom det er sannsynlig at det finnes naturtyper etter Miljødirektoratets instruks som eksisterende data etter DN-håndbok 13 ikke fanger opp, skal imidlertid ny kartlegging etter Miljødirektoratets instruks vurderes. Data fra DN-håndbok 13 kan brukes som supplerende informasjon til data fra Miljødirektoratets instruks ved overlappende data. Dette kan for eksempel være omtale om rødlistede arter.

Utenfor dekningskartet for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks kan eksisterende data etter MiS brukes som indikasjon på hvor det er sannsynlig at det finnes naturtyper etter Miljødirektoratets instruks. For eksempel vil ofte livsmiljøet "Rik bakkevegetasjon" gi naturtype etter Miljødirektoratets instruks. Livsmiljøene Gamle trær, Stående død ved og Liggende død ved brukes inn i Miljødirektoratets instruks og indikerer at det blir naturtyper med sentral økosystemfunksjon etter Miljødirektoratets instruks i området. MiS-data alene er likevel ikke nok alene til å si noe om naturverdier i området, og gi en tilråding eller fatte et vedtak på bakgrunn av dette.

Miljødirektoratets instruks er den eneste anerkjente metoden for kartlegging av naturtyper i en konsekvensutredning, og MiS kan ikke erstatte en kartlegging etter Miljødirektoratets instruks i arealplansaker.

I plansaker eller ved andre arealendringer, der nøkkelbiotoper kan bli berørt, bør kommunen kontakte sertifikatholder da Norsk PEFC Skogstandard har kravpunkt (nr. 8, 15 og 22) som omhandler omdisponering og arealbruksendringer.